

Eesti Rahvusnõukogu ja Balti Komitee uue-aasta vastuvõtult, vasakult: BK abiesimees lektor Åke J. Ek, sekretär Jörgen Lundqvist loeb tervitust, edasi pr. Alide Martinson, ERN esimees Aksel Mark, pr. Marta Warma, minister J. Tepfers, fil. dr Bruno Kalninš, Sveriges Marknadsförbund'i dir. Jan Gillberg, Ed. Karma, Ago Pärtel, Uue Teisipäevaklubi esimees fil. dr Åke Thulstrup, Mall Härm, Maarja Horm, Heinrich Mark, Kalju Lepik (seljaga), toim. A. Lemberg jt.

(„Teataja” foto)

Nõukogude türannia lagunemisprotsess jätkub

Eesti Rahvusnõukogu ja Balti Komitee uue-aasta vastuvõtt

„ERN astub aastal 1982 oma 35. tegevusaastasse” ütles Eesti Rahvusnõukogu esimees Aksel Mark ERN ja Balti Komitee traditsioonilisel vastuvõtul 1. jaanuaril Arsenalsgatan 1. Ja kokkutuleku tava aasta esimesel päeval on pea sama vana. „Minu sõbrad, jätkake ka sel aastal kõiki pingutusi Moskva impeeriumi murendamiseks” toonitas Balti Komitee noor sekretär Jörgen Lundqvist.

Arsenalsgatani mitmete organisatsioonide ühistesse ruumidesse oli ka sel aastal kogunenud sadakond ERN ja BK lähemat kaastöölisi, rootsi abilisi ja teiste organisatsioonide esindajaid. ERN esimees Aksel Mark tervitas esimesena kokkutulnuid. Tema sõnavõtu avaldasime juba eelmises lehes.

Balti Komitee sekretär Jörgen Lundqvist käsitles oma sõnavõtus algava aasta rahvusvahelisi aspekte. Ta ütles m.h.: „Kõik see mis praegu juhtub Poolas, Ida-Euroopas ja ka N. Liidus, ei ole midagi juhuslikku. See on paratamatu ja loogiline järeldus Ida-Euroopa marksistlik-leninistliku süsteemi juba pikka aega toimunud degenerumisprotsessist. See „sotsialism” mida rakendab N. Liit ja mida peale surutakse Ida-Euroopale, ka Poolale ja Baltikumile, on pigemini mädanev mülgas. „Progressiivseks ideeks” neile rahvastele on tänapäeval jälle kuidagi tagasi jõuda läänelise demokraatia juurde. Diktatuur võib mõnda aega jalge alla tallata inimesi ja edumeelseid liikumisi, aga mitte kunagi võita inimeste südameid. Seepärast võidavad ka alati lõpuks vabaduse jõud. Ja meile, vabaduse sõpradele siin, on ülesandeks erinevatel tee-

del, vahelduvate vahenditega, eri meetoditega ja erinevalt platvormidelt ühiselt kaasa aidata, et kiirendada seda ajaloolist protsessi, mis viib kommunistlike diktatuuride lagunemisele ja vabaduse ideede võidule.

Meie teame ju kõik, kuigi seda tihti ei taheta otse välja ütelda, et tugev ja vajalikult relvastatud USA on ainuke reaalne vastujõud kommunistide-venelaste ekspansioonile. Moskva terminoloogia nimetab seda arvamist „USA-imperialismiks”. Realistliku maailmapildi saamiseks soovitaksin kõigil lugeda USA kaitseministeeriumi poolt hiljuti välja antud ülevaatlisku teost „Soviet Military Power”, mis nüüd on ilmunud ka rootsi keeles ajalehe „Tempus” eriväljaandena.

Meie kõigi ülesandeid tänapäeva maailmas on ainulaadse tabavusega kirja pandud ERN ja Balti Komitee ennejõuluses kontaktkirjas Skandinaavia maadesse kus öeldakse:

„Tänapäeva moodsat teadetieliiklust ja eetrilainet edasikanduvat informatsioonitulu ei saa enam ükski diktatuur

takistada. ERN ja Balti Komitee on juba aastakümneid aktiivselt olnud selle informatsioonivahenduse arendamisel, mis nüüd kulgeb kahes suunas: läänest ikestatud aladele ja säält tagasi läände. Moskva püüab teha kõik, et vabade Põhjala riikide poliitilist, kultuurilist ja majanduslikku mõju Baltikumi ja Poolasse takistada. Aga see on Moskvale lootusetult raske ülesanne. Meie organisatsioonide ülesandeks on seda Moskvale veelgi raskemaks teha.”

ERN ja BK peasekretär Arvo Horm andis ülevaate neile organisatsioonidele aastavahetusel saabunud arvukaist tervitustest. Tervitajate hulgas on ERN ja BK esindused ja usaldusmehed mitmetes maades Peatoimetaja Terje Baalsrud Oslos oma pikemas tervituses kirjeldab uue Balti Komitee loomisest Norras, mis koosneb tuntud Norra poliitikuist ja kultuuritegelasist. Ta on alustanud ka suuraktsiooni Norras eesti ja balti vabadusvõitlejate abistamiseks. Sadu õnnitlusi, häid soove ja arukaid ettepanekuid on EFN-ile ja BK-le saabunud eriti sel aastal kogu Skandinaaviast, mis näitab, et sündmused Eestis ja Poolas väga oluliselt on aktiveerinud meie vanu sõpru ja juurde toonud suurt arvu uusi.

Lilian Mänd esineb
Sundbybergis

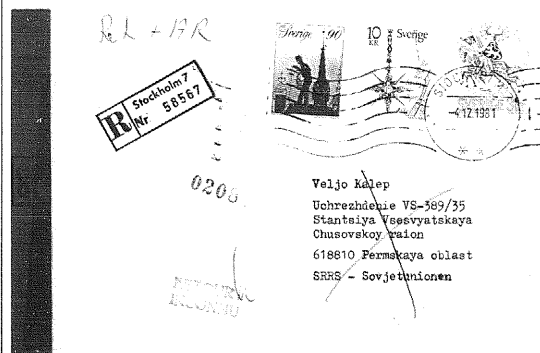
Lilian Mänd'i kollaaž/aplikatsioonide näitus teemal „Idasine mäng” toimub Sundbybergis 30. jaanuarist–18. veebruarini Galleri Lina Grön ruumides Järnvägsgränd 52. Näitus on avatud esmaspäevade kell 10–18, laup. 10–16, pühapäev. 12–16.

*Bernhard Mäelo viibib praegu Austraalias. Ta võttis osa ka süüslasest Eesti Päevadest. Lõppballil oli 500 osavõtjat ja see kujunes tujuküllaseks uusaastapeoks.

UPSALA

EELK Upsala Koguduse
jumalateenistused

Pühapäev, 31. jaan. kell 14.00 esimene uueaasta jumalateenistus Mikaeli kirikus. Jutlus: fil.lic. Ülo Raiend, altariteenistus: koguduse õpetaja Voldemar Takkel. Epistli lugeja: fil.mag. Marje Öunapuu. Orelil Enn Maripuu.

Veljo Kalep
Uchrezhdenie VS-569/35
Stantsiya Vsesoyuznaya
Chinovnikov
618810 Permskaya oblast
SRRS - Sovjetunionen

N. Liit teatavasti kirjutas alla Helsingi kokkuleppele, millega lubati ideede ja mõtete vahetust üle piire. 4. det. 1981 saatis üks kaasmaalasi Stokholmist teele tähtitud jõulu ja uue-aasta tervituse Permi oblasti vangilaagris viibivale Veljo Kalep'ile. Kiri saabus varsti tagasi ja sellele oli löödud prantsuskeelne tempel: Tagasi. Tundmatu. „Kodumaa”, mis tihti vahendab oma veergudel inimeste aadresse võiks appi tulla ja teatada, kus asub Veljo Kalep? Ülal: ümbrik tervitusega Veljo Kalepile

Teataja

Moskva sündis Jaruzelski võimuhaaramisele Poolas

23.1.1982

Poola sõjaväe võimuhaaramine 13. detsembril oli ainulaadne sündmus Ida-Euroopa ajaloos — mitte eriti üllatuslik, kuid oma teostamisviisilt esmakordne.

See sündmus vältis esialgselt veelgi suurema õnnetuse, otsese N. Liidu poolt tuleva okupatsiooni, kuid ta tegi vähemalt ajutiselt lõpu vaba ametiühinguliikumise „Solidaaruse“ avalikule tegevusele ning peatas seni toimunud uuenduste rakendamise. Poola praegused võimuhäired kindral Wojciech Jaruzelskiga eesotsas on küll kinnitanud, et pärast sõja-seisukorra kaotamist „Solidaaruse“ võib jätkata oma tegevust ametiühinguna — kuid millal sõja-seisukord kaotatakse ja kas nime-tatud lubadust peetakse, see on ju täiesti lahine küsimus.

Kuid mis 13. detsembril õieti juhtus? Selle üle vaieldakse praegu veel, kuu aega hiljem, kuid üldjoontes näib pilt olevat järgmine:

Varssavis oli mõni aeg enne 13. detsembril tulnud Varssavi-pätki ülenjuhataja, vene marssal Kulikov koos suure hulga teiste kõrgemate ohvitseridega. Kindral Jaruzelski sai Moskvalt ultimaatum, kas teostada Poola sõjaväe võimuhaaramine või pannaime mar-sib sisse. Moskva toon Poola küsi-muses ja ka Jaruzelski vastu isikli-kult oli eelmistel nädalatel ja kuu-del muutunud üha ähvardavamaks ja samaaegselt oli pinge „Solidaar-suse“ ja Poola kommunistliku par-tei vahel kasvanud pidevalt. Kulikov jäi ka pärast võimuhaaramist Varssavisse valvama uute pere-meeste esimesi samme.

Kuid on olnud ka teistsuguseid arvamisi. Eriti Lääne-Saksamaa sotsiaaldemokraadid liidukantsler Helmut Schmidtiga eesotsas kal-dusid arvama, et Jaruzelski tegut-ses omal algatusel ilma selleks eri-list „inspiratsiooni“ Moskvast saa-mata.

Osalt selle tõttu, osalt ka teist-vel põhjustel Lääne-Saksamaa val-litsus soovitas võtta ettevaatliku hoiaku Poola olukorra hindamisel ja vastuabinõude rakendamisel. Osa Lääne-Euroopa riikidest ja ka Vatikan olid enam-vähem samal arvamisel.

Kuid Ameerika Ühendriikide president Reagan otsustas raken-dada järeks abinõusid nii Poola kui ka N. Liidu vastu. Näiteks kee-lati ära tehnoloogiate viimine neile maadele, nende lennuühingute te-gesus USA õhuruumis ja kalapüük Ühendriikide rannikul. Reagan lootis, et Lääne-Euroopa riigid ühineksid nende sammudega, kuid sellest on need keeldunud. Viidati sellele, et Reagan astus need sam-mud eeskätt Ühendriikide sise-poliitiliste meeleolude rahustami-seks. Siiski tuleb konstateerida, et Thatcheri valitsus Inglismaal ja Spadolini oma Itaalias on suhteli-

selt lähedal Reagani arvamistele ja ka Prantsuse valitsuse hoiak ei eri-ne kuigi palju nendest.

Vastus küsimusele, kas Moskva oli süüdi sõjaväe võimuhaaramises Poolas või mitte, mõjutab aga suhtumist küsimusele, kas sanktsioo-ne tuleb rakendada ka N. Liidu suhtes. Era-isiliste toidusaadetiste saatmist Poolasse ei keela keegi, muidugi tingimusega et toit jaga-takse otse elanikkonnale. Kuid kõik muu ongi veel kaalulisel. Eriti Itaalia seisukoht finants- ja muu taloise alal suhtes Poolale on järsult eita-v.

Vähehaaval on ka Schmidt lä-henenud Ühendriikide seisukoha-le, et N. Liit oli tegelikult — otse-selt või kaudselt — Poola sõjaväe võimuhaaramise põhjustajaks. Ja see on igale poliitikalt jalginev il-ma pikemata selge.

Poola olukord on traagiline: teda ähvardab näljahäda ja külm ning ingit lootust majandusliku olukorra paranemisele ei ole ette näha. Kannatused kestavad kind-lasti veel aastad. Sadade inimeste mõrvmised, piinamised ning tu-handete vangistamised on samuti meelt masendavad. Ja kõige tipuks ei ole sugugi kindel, et Poola sõja-väe võimuhaaramine oleks takista-nud sissemarsi — see võib tegeli-kult toimuda millal tahes Kreml-se teheks arvab. Juba ongi saält poolt avaldatud rahulolematust kindral Jaruzelski tegevuse suhtes, mis ei tööta hääd.

ER

Vaimustusega ehitab Nõukogude Liit aatomijou-jaamu satelliitmaades

Oleme varem „Teatajas“ kirju-tanud N. Liidus olevaist ja ehitada kavatsitavaist aatomijoujaama-dest. „Kodumaas“ nr. 34 (26. aug. 1981) on kirjutis päälkirjaga „Koostöös NSV Liiduga“ ja saält võib lugeda, et N. Liit on „aida-nud“ ehitada aatomijoujaamu sa-telliitmaades kokku 2,2 milj. kilo-vati võimsusega.

Bulgaarias on valminud aatomi-elektrijaam 1320 megavatti, Un-gari „viidi lõpule 440 megavattiga esimese plokki ehitustööd“. Ida-Saksas „jättkub aatomi-elektrijaama „Nord“ ehitamine võimsusega 3520 megavatti“. Tšehhoslovaki-gas „anti ekspluatatsiooni aatomi-elektrijaam võimsusega 880 megavatti“ ja eeltööd on käimas teise samasuure jaama jaoks, Kuu-bas „tarniti (= hangiti) seadmeid aatomi-elektrijaamale.“

Rootsi kommunistidel kulub kogu energia võitlusele aatomijou-jaamade vastu Rootsis. Mida aate-kaaslased teevad piiri taga, sellest on kasulik vaikida.

A.M.

Eelnenud aastate maailmapoliitiline pärand

Möödunud aasta, nii nagu sel-lele eelnenugi, kujunesid maailma-poliitikas murelikuks. Murelikuks peamiselt N. Liidu välispoliitika muutmise tõttu. Näeb väga seda mõeldi välja nagu oleks Nõuk. Venemaa otsustanud kasutada oma sõjajõu ülekaalu sellest või-malikult tulenevate kasude sisse kasseerimiseks. Murdepunkti sai muidugi Afganistani okupeerimi-ne, kuigi sellele eelnenud sündmu-sed Aafrikas näivad kuuluvat sama ekspansivse välispoliitika raami-desse.

Prague käimasolev võitlus kom-munistliku ja demokraatliku maail-ma vahel käib majandusliku, poliitilise ja sõjajõu liini pidi. Neist aladest osutub läänemaail-ma ülivõimsaks majanduslikul alal, kuna poliitiliselt on pilt vahelduv ja sõjajõu alal võib see läänemaail-male karedatavaks kujuneda. Alates järgmise aasta keskpaigast kuni 1989. aastani arvatakse ni-melt N. Liidu ülekaalu tuumrelvade alal kujunevat selliseks, et see ühel hooil võib reast välja lüüa USA statsionaarse ballistiliste tuumra-keetite väljalaske seadlised, ilma et Venemaal endal pruugiks karta USA vastulööki. Sõjajõu ülekaal avab N. Liidule aga teisi võima-lusi. Üheks on Lähis-Ida õiallikate oma kontrolli alla saamise võima-lus ja teiseks oma ülemvõimu maksma panek Lääne-Euroopa-le. Viimane neist annab Vene-maale võimaluse kasulike kauba-lepingute sõlmimiseks, mis N. Liidu sassi läinud majanduse jalule aitaksid.

Poliitilisel lahinguväljal oli enne Afganistani okupeerimist olemas hädaohi, et kogu nn. kolmas maail-mil võib minna N. Liidu sõiduvet-te. Maad, kus olid aset leidnud revolutsioonid sotsialistliku lipu all, pidasid N. Liitu oma sõbraks ja suhtusid Ameerikasse äärmise umbusuga. See umbusulas hak-kas küll vähe haaval kahanema pä-rast seda kui toimus USA ja Hiina lähenemine, aga ära kadus see siiski alles Afganistani sündmuste mõjul. Siis hakkas ka sotsialistlikel nn. kolmanda maailma maadel tekkima kahtlusi N. Liidu sõpru-se siiruse suhtes. Tulemuseks oli, et Afganistani okupeerimist ta-ni-nud ÜRO resolutsioonid sai häa-litamisel ülevõimsa poolehoidu osa-lisiks. Samuti keeldus ÜRO Tais-kogu tunnustamast Kampuchea okupeerimist Vietnami poolt. 1980.a. ei andnud neutraalsed riigid koguni ÜRO Julgeoleku nõu-kogu valimistel oma häält Kuuba-le.

Lääne- ja idariikide võitlus mõ-juvõimu pärast käib praegu vii-„areenil“. Neist võitlustandrest pärinevad Euroopa ja Kagu-Aasia 1950-ndaist ja 1960-ndaist aas-

Keeletheadlane ja pedagoog Alice Anderkopp suri 17. det-s. Sabaatsbergi haiglas Stokholmis. Ta oli sünd. 27. nov. 1896. Tema abikaasa Ado Anderkopp oli mi-nister mitmes Eesti valitsuses ja mõnda aega ka „Vaba Maa“ peatoimetaja. Ta arreteeriti NKVD poolt 1940.a. juulis ja viidi Nõuk. Venemaale.

taist, Lähis-Ida ning Põhja- ja Lõuna- Aafrika 1970-ndaist aastast ning Kesk-Ameerika ja Poola 1980-ndaist aastast. Neist aladest osutub kahtlematult täht-saimaks Euroopa. Selle julgeolek võib aga sattuda hädaohu nii siis kui puhkeks sõda N. Liidu ja Hi-na vahel ja samuti ka siis kui need kaks riiki uuesti peaksid üksteisega sõpradeks saama.

Lähis-Ida tähtsus seisneb mui-dugi selles, et saält saavad lääne-riigid poole oma õlitarvidusest. Kus maailma otsas ka sõda ei peaks algama, on päris kindel, et N. Liidu sihiks kujuneb õlitäede sulgemine. Ainult tunnise lennu-tee kaugusel asuvad lennuväljad Afganistanis annavad Nõuk. Vene-le selleks ka teatavaid võimalusi. Lõuna-Aafrika tähtsus tuleneb jäl-legi saäl leiduvaist strateegilise tähtsusega maapõuevaradest, kuna Kesk-Ameerika väärtus N. Liidu seisukohalt vaadatuna seisneb di-versiooni korraldamise võimalusist selles rajoonis.

Nagu tähendatud algab varsti kuni aastani 1989 kestma jäev ajajärk, mil N. Liidul arvatakse võimalik olevat ühe üllatusrünnaku hävitada kõik USA statsio-naarse ballistiliste tuumaketite väljalaske seadlised. Seejärel jäävad Ameerikale alles ainult all-veelaevad, milledele väljalastavad tuumaketid ei oma aga sellist täpsust, et nendega oleks võima-lik tabada N. Liidu tuumaketite väljalaske seadlised.

Sellest tuleneb Nõuk. Vene tuumarelvade ähvardus Ameerika linnade vastu, mis tõenäoselt igasuguse vasturünnaku tuumarelvade-ga N. Liidule võimatuks teeb. Igasugune rünnak Vene linnadele kutsuks ju otsemaist välja rünnaku Ameerika linnadele. Selline olu-kord annab N. Liidule ilmse eeli-se igasugu konfrontatsiooni pu-hkuse ükskõik missuguses maailma osas. Küsimus seisneb siis pämi-nelt selles, et kas N. Liit kavatseb enne 1989. aastat kasutada seda kasulikku olukorda ründamiseks. Pärast seda tähtaega väidetakse N. Liidu niisugune ülekaal õige äkitselt kaduma minevat.

Niisuguses olukorras on leheb õige palju sellest kuidas N. Liidu juhid olukorda hindavad. Väljas-poolt vaadates võivad nad olla opti-mistlikud oma Ida- ja Kagu-Aa-sias asuvate rinte suhtes. Samuti võivad nad kahtlemata rahul olla oma laevastikega Atlandi ja Vaikse ookeani vetes.

Olukord Euroopas ei pruugi aga neile paista eriti julgustavana. Varssavi paktil on vähem diviise (71–87 vastu) kui NATO-l ja sa-muti on selle kaitsekulud vähe-mad kui NATO riikide omad kokku. Kuigi N. Liidul öeldakse olevat ülekaal nii soomusvägede (2 1/2 ühe vastu) ja jahilennukite alal (2.100–800 vastu), arvatakse siiski, et NATO omab Euroopas sõjajõudude alal väikest ülekaalu.

Aja nii olles on Euroopa poliitilisel olukorral erakordselt suur tähtsus. Seepärast osutusk Poolas toimunud kärimine N. Liidule äärmiselt karedatavaks. Viimased Poola sündmused on aga olukorda

radikaalselt muutnud ja seda Lää-neriikide kahjuks. Kui protestiliikumine Lääne-Euroopas tuumarel-vade ja keskkaugusega raketeite installeerimise vastu seni oli tasa-kaalustatud käärimisega Poolas, siis nüüd on see tasakaal kadunud. On aga ka teisi asjaolusid, mis või-vad mõjuda lääneriikide poliitilise positsiooni nõrgendamise suunas. Nii on Prantsusmaal ja Kreekas võimule tulnud sotsialistlikud era-konnad. Missugust välispoliitikat need maad ka edaspidi ajama hak-kavad on küsitav, kuivõrd suuri ohvreid need valitsused on nõus tooma sõjalise kaitse tõhustami-seks.

Igal juhul on USA valitsusel põhjust muret tunda. Ameerikal ei saa ju kerge olla oma kodanikele sel-geks teha vajadust Euroopa lääne-riikide kaitsmiseks kommunisti vastu kui kommunistid juba nüüd Prantsuse valitsusse kuuluvad ja sama varsti võib juhtuda Itaalia. Ja isegi kui Saksamaal valit-susvõim peaks siirduma kristlik-demokraatide kätte, võib selle ta-gajärjel toimuda sotsiaaldemokraa-tide niinkumene enam vasakule ja lähemale neutraalsele hoiakule. Hoolimata Euroopa riikide reser-veeritud hoiakust mitmete Ameer-ika poliitiliste algatuste suhtes loodavad nad jätkuvalt, et USA Euroopale kindlustaks Lähis-Ida õli saamist ja seda ilma, et omalt poolt selle heaks midagi tehtaks.

Probleeme on siis palju, nii et aja aland aasta kui ka sellele järgnev pikem ajavahemik tööta-vad seepärast kujuneda maailma-poliitilisel põnevamaks kui seda järele sõja ajastul seni on nähtud. Igasuguste emustuste tegemine selles ühenduses oleks kindlasti as-jatu aja viitmine. Kes elab see näeb, teades samal ajal, et Jumala veskid jahvatavad aeglaselt.

EU

Teataja

Utgivare:
Estriska Komittén

Vastutav väljaandja
(ansvarig utgivare)
Ervin J. Nömmerna

Toimetus:
Aksel Mark (peatoimetaja)
Harri Kusk (tegevtoimetaja)
Arvo Horn

Keskorganisatsioonide esindajad
toimetuse nõuandvas kogus:

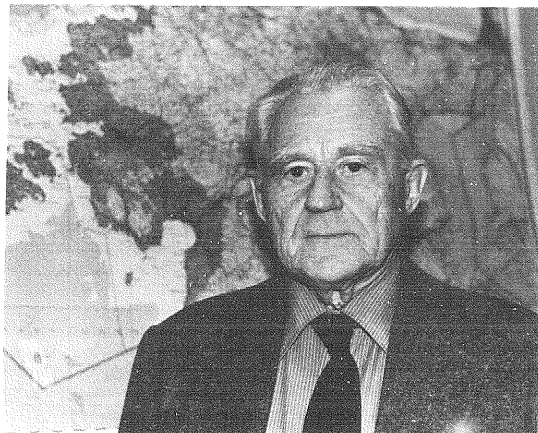
Jaak Ruusa (Eesti Komitee),
Peeter Tõnis (Eesti Rahvusnõukogu),
Vello Mänd (Eesti Rahvusfond),
Kajal Lepik (Eesti Kultuuri Koondis)

Arsenalsgatan 1, III, Sthlm

Kaastöö ja muu post saata aadressil:
Box 16 323, 103 26 Stockholm
Telefon 20 70 61
Postigiro 53 751-4

Tellimishinnad:
Skandinaavis 12 kuud 100 kr.
6 k. 55 kr., 3 k. 30 kr.
Mujal 120 kr., 65 kr., 35 kr.

TRE RINGAR AB Stockholm 1982

Johannes Mikhelson 75

Ta on omas hõbehallis täinimise ees ja välismises just praegu nii väga õitsev ja saab 29. jaanuaril 75 aastat vanaks. Ta on olnud kaasa 20-ndate aastate Pärnus ja 30-ndate aastate Tallinnas ja pärast sõda nii kaugele kui tagasi mäletab maapao Stokholmis, enamvähem kõikides eestseisustes ja juhatustes. Ja mitte kunagi ilma tööta ja ülesandeta. Kui pagulaskonnal kunagi kana või muna on puudunud, siis on alati ja jälle Mikhelsoni poole pöördutud, et kas sa ei lahaks, kas sa ei seletaks, sa ju tead kuidas ja tunned neid kõiki.

Paaril perioodil on ta ka Eesti Rahvusnõukogu esimees olnud, aga oluline ja tähtis on see, et ta kõik need maapao aastad Eesti Sotsialistliku Partei Välismaa Koondise esimees on olnud. Niihästi koondisel kui Mikhelsonil on siin kaks peasjalikku tegevuse eesmärki olnud, esiteks Eestit ja Eesti praegust problemaatikat rahvusvaheliselt tuttavaks teha, teiseks koondise väikest ajakirja SIDE välja anda.

Ühe osa maapao-Eesti perspektiivist ei tohiks ja saaks eesti rahval midagi ühist olla sotsiaaldemokraatia ja sotsialismiga. See oleks nagu mingi imelik jumalik erand – kõikidel teistel rahvastel, aga mitte eestlastel. Et eesti rahva küpsemisel ja valmimisel sotsiaaldemokraatia ja sotsialism juhtivat kaasas oli, sellest vaadatakse nagu täiesti mööda. Et näiteks eesti rahva väimset kujunemist ilma Eduard Vilde, Gustav Sutso, Friedebert Tuglase, Karl Ast-Rumorita vaevalt saaks ette kujutada, see unustatakse täielikult ära. Siia väikesse loetlusse võiks liita muidugi ka skeptik Tammsaare, aga olgu peale. SIDE väljaandmise siht ja mõte rohkema kui veerand sajandi jooksul on olnud just see, et seda siiski mees ja elavana hoida. Ja SIDE eest ja pärast on Mikhelson nii palju hoolitsenud.

Teine asi on siis Mikhelsoni rahvusvaheline tegevus, ennekõike Sotsialistliku Internatsionaali pinnal. See rahvusvaheline liitumine on siiski see foonum, kus ka eesti rahva enese vastu ehk huvi tuntakse. Muidu jääb mõnikord mulje, et eesti rahvast ollakse huvitatud kui malenupust sõjalises mängus.

Mikhelson sõitis aegsasti juba kõige esimestel pärastsoja aastatel välja Londoni ja Pariisi, et Eesti rahvast ja selle elusaadust meelde tuledata. Asja juurde kuulub, et päale kirjalikkude materjalide tuli tookord kohvrisse ka tõsine päts eesti leiba kaasa pakkida, et oleks rongis ja ka pärast midagi süüa. Ja punase põgeniku passiga ei olnud kõige lihtsam kinni lõõdud ja osalt veel olematuid piire ületada. Ajad olid nii uskumatud ja teiselt poolt siiski veel nii lubavad.

Nüüd tohiks ta olla üks kõige vanemaid ja tuntumaid Sotsialistliku Internatsionaali võitlejaskonnas. Nad kõik, omal ajal nii elu ja tahtmist täis, on olnud ja läinud. Sakslaste Ollenhauer, inglaste Attlee ja pärast Gaitskell, ka Aneurin Bevan. Walesi söekaevur, aga natuke Mikhelsoni nägu ja tegevus, kellest ilgali labouri juhti ei jõudnud saada. Raakimata paljudest paljudest teistest. Uued ja uued poliitikut generatsioonid on päale kasvanud, kelledele Mikhelson Eesti samavõrra tuttavaks on teinud.

Tal on eriline anne ja oskus ja visadus ennast teostada ja maksma panna võõras kohas, mida iga suur rahvusvaheline kokkutulek ju siiski on. Kui kongressi büroo ka ükskõik kui suure koormatusega töötab, siis leiab Mikhelsoni saält alati kellegi tüdruku, kes kõige muu kõrvale jätab ja parajasti vajaliku kõne või muu teksti Eesti kohta masinal puhtaks kirjutab ja ära paljundab, et sellest ka kõigele kokku kogunenud ajakirjandusele jätkub. „Ich liebe dich lang, alle

Tänu vanale võitlejale!

Johannes Mikhelson on „ameti poolest“ kõige vanem Eesti Komitee juhatusliige. Vanust ei peeta praegu igal pool enam vooruseks. Kuid Mikhelsoni kui Komitee juhatusliikme teeneid meie ühiskonnas heaks tuleb hinnata tema „vanadusest“ hoolimata. Nimetagem siin vaid paari Mikhelsoni aktsiooni, millel on olnud väga positiivne tähtsus.

Göteborgi Eesti Algkooli asutamisel läks toetuse määramine otsustamiseks Rootsi Riigipäevale. Esimesel hääletamisel otsustati toetuse määramine eitavalt, sest sotsiaaldemokraadid olid eesti kooli asutamise vastu ja neil oli parlamendis enamus. Johannes Mikhelson ja Raimond Kolk saatsid kirja kõigile sotsiaaldemokraatlikele parlamendiliikmele ja selle järele osa neist hääletas parlamendis kirja kõigile kodade ühisel istungil koos kodanlike erakondadega eesti kooli toetuse poole ja sellega oli riiklik toetus kindlustatud ning Göteborgi Eesti Algkool algas tegevust.

Et Eesti Komiteele määrati riiklik toetus noortetööks, selleks andis lõpliku positiivse tõuke J. Mikhelsoni jutujamine Koolide Peavalitsuse noortetöö konsulendi Lars Gräbyga, kes oli ühtlasi Rootsi Sotsiaaldemokraatliku Partei noortetöö referent. Lars Gräby ettepanekul esitas Koolide Peavalitsus Haridusministeeriumile esilise noortetöö toetuse määramiseks Eesti Komiteele.

Tänu selle eest vanale võitlejale!

Heinrich Mark

Menschen müssen sterben“, ütles Mikhelson tüdruke ja sellest jätkub.

Ma olen temaga vahel kaasas olnud ja seda päält vaadanud. Poliitika on nagu kapsapea, alustas Mikhelson oma kõnet internatsionaali kongressil Viinis 1956. pärast 22. parteikongressi, Hruštšovi ajal, kui Viin oli värskest vabaneud Nõukogude okupatsioonist. Tänavasidil olid veel jätkuvalt vene keeles. Kapsapeaks kõikide oma keerdudega ja keerulisusega on rahvusvaheline poliitika ka jäänud.

Alles hiljuti oli Mikhelson kaasas ja külas Hispaania sotsialistide kongressil, maal, mis mitte ammu demokraatia juurde tagasi jõudis. Veidi enne seda oli ta Itaalias. Ta on niisugustel kokkutulekutel viimasel ajal suuremal osalt üksinda pagulaste poolt, sest muu Ida-Euroopa põgenike organisatsioonid on juba väsinud ja kadunud. Mõni võib küsida, et mis on ka meil tegemist Hispaania ja Itaaliaga? Aga siiski. See on tagasi kindlustus, „äterforsäkring“ rootsi keeles, kõikide rahvaste vahel, keda poliitiline vägivald on matnud või ähvardab matta. Kui Poolal halvasti läheb, siis annavad endast kuulda teised rahvad. Kui teistel, siis teeb seda Poola, kui tal kunagi see jälle võimalik on. Nõnda ka Eestiga.

Üks tõsine tööülesanne seisab Mikhelsonil veel ees, oma mäles-

Teised lehed

Ei olnud esmakordselt

„Välis-Eesti“ (14. det. 1981) avaldab Vello Pekomäe arvutuse Raimond Kaugveri näendil „Rong väljub hommikul“ kohta. Loeme m.h. järgmist:

„See oli esmakordselt Rootsis, kui eksilteater esitas kodumaa eluneva autori lavateose.“

Nii see ei ole.

ESTO 80 teatri kavaviihikus leidub ülevaade eesti teatrist Rootsis. Lk. 21 loeme: „Autoritest on Stokholmis enim märgitud: Arvo Magi – 10 näidendit, Hugo Raudsepp – 7. —“

Niisiis kodumaa elunenud autor Hugo Raudsepp on teisel kohal. Tema loomingust on Rootsis ettekandele tulnud m.h. Roodsad prillid, Oheliku orjaveri, Veldvorst, Mees trumpidega, Mikumärdi ja Põrunud aru õnnistus, neist kaks kahel korral. Göteborgis on päale Raudsepa esitatud veel dramatiseeringud Oskar Lutsu jutustest „Tagahoovis“ ja „Vaikne nurgake“. Kui juurde arvata Stokholmi Eesti Gümnaasiumi lavastused siis selgub, et Oskar Lutsul on olnud ettekanal veel Kapsapea, Pärijad, Paunvere ja Kevade. Temagi oli kodumaa elunev autor.

Ei juhtunud

kuulma. . .

Kodumaa tähistati „Estonia“ 75. juubeliaastat. Teiste seas kirjutas „Sip ja Vasaras“ (16. okt. 1981) ka Gustav Ernesaks „„Estonia“ minu elus“.

Loeme m.h.

„Minu alaline tähelepanu oli suunatud loomulikult orkestrijuhi püldile. Mind huvitas Raimond Kulli, Johan Aaviku ja Verner Nerepi dirigenditöö, mistõttu see juhupildiga osutus sageli isegi tugevamaks kui lavaga.“

Ernesaks iseloomustab hiljem lähemalt nende dirigentide tööd, kelledest teatavasti Aavik ja Nerep põgenesid 1944. a. sügisel Rootsi.

Hiljem puudutab Ernesaks oma ooperite ettekandeid „Estonias“ ja jätkab:

„Tööd tehes tutvusin ka Kulli-Aaviku-Nerepi järglaste Kirill Raudsepa ja Vallo Järvi dirigenditööga.“

Lugesed artikli lõpuni, peab arvama, et ta ilmselt kunagi ei juhtunud kuulma mõnda doperietendust, mida juhatas Neeme Järvi, kes kaua aega oli „Estonia“ dirigent ja peadirigent.

Neeme Järvit nimelt kirjutuses ei mainita.

tuste kirjutamine iseseisvuse aastatelt. Vähemalt poliitika vasakult tiival on ta samahästi kui ainus, kes oli kaasas ja on olemas ja alles. Suurem osa sellest käsikirjast on juba ka olemas.

Raimond Kolk

Artur Reintamm 85

Eesti Komitee endine esimees Artur Reintamm saab 24. jaanuaril 85 aastaseks. Seda tähtpäeva on põhjust eriliselt tähistada kogu eestlaskonnal Rootsis ja paljudel Eesti organisatsioonidel, kuna A. Reintamm on kogu pagulusperioodil aktiivselt ja juhtivat osa võtnud Eesti keskkororganisatsioonide ja erialaste organisatsioonide tööst. Peale pikki aastaid Eesti Komitee juhatuses juhatustliikmena valiti 24. aprillil 1965 A. Reintamm Eesti Komitee esimeheks. Ta lahkus esimehe kohalt 1975. a. kevadel ja valiti siis Eesti Komitee auliikmeks. Ta on Eesti Rahvusnõukogu üldkogu liige ja on olnud Eesti Rahvusfondi finants-kontrollikomisjoni liige. Juubil on olnud Eesti Agromõime Seltsi esimees 1949–1955 ja esimees Vabade Eestlaste Põllumajandusliidus, kus ta praegu on auesimees. Ta on valitud ka Eesti Agromõime Seltsi auliikmeks.

Artur Reintamm on sündinud Harjumaal Saue vallas Lepiku talus. Alustas kooliteed Saue valla Jälgimäe algkoolis ja lõpetas Tallinna Kaubanduskooli 1916. a. Ülikooliõpinguid algas E. V. Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonnas ning lõpetas Saksamaal Königsbergi Albertuse ülikooli 1925. a. diplomeeritud agronoomina.

Eestis algas A. Reintamm teenistust Eesti Tarvitajate Keskkühuse (ETK) põllumajandusosakonnas, kus ta sai osakonna juhatajaks 1929. a., ETK ase-direktori 1932. a. ja ETK abiesimeheks 1935. a., millisel kohalt Soveti okupatsioonivõim ja kõrvaldas A. 1940. Saksas okupatsiooni ajal sai ETK jälle veidi vabamad käed kaubanduse alal tegutsemiseks ja A. Reintamm tõusis ETK esimehe kohale, seistes vapralt eesti huvid kaitses. Artur Reintamm oli Eesti iseseisvuse ajal tegev veel Eesti Panga valuutakomisjoni, Ühisteguskojas, kindlustuselts „Eestis“ ja oli Eesti Põllumeeste Keskseksi juhatuses esimees.

Pagulusse tuli A. Reintamm 1944. a. sügisel. Oma endiste kaubanduslike suhete tõttu sai ta Rootsis kohale Kooperaatiiv Forbunden'isse, kus ta töötas kuni pensioonile minekuni.

Artur Reintamm on alati asjalik, tasakaalukas, kindlasti eetiliste põhimõtete ja sügava patriootilise veendumusega töömeh, kes on paljude üldise luupimise kogu eestlaskonnas ja vääril eriliselt hindamist oma kaastööliste ja sõprade ringis. Tema sõbraliku iseloomu tõttu on koostöö temaga usalduslik ja meeldiv.

Juubeli puhul soovime Artur Reintammile raugematut jõudu, head tervist ja palju aastaid edasitöötamiseks senise sihikindlusega rahvuslikul ja poliitilisel võitlusväljal.

Heinrich Mark

Gamla Stan's
RADIO-TV STORA NYGAT. 37 STOCKHOLM
TELEFON: 11 01 21 - 10 63 21

Omanik K. Ring

* Metsaadlane Jaan Järvi tähistas 16. jaanuaril Göteborgis oma 80 aastast sünnipäeva. Ta on sündinud Vana-Võidu vallas Viljandi maak. Enne põgenemist oli ta Kolga metskonna reident-metsatöömeh Harjumaal.

Kiri Ameerikast:

Reiganoomia radadelt

President Reagani valimiskampaania aastapäevad tagasi rajanes kolmel põhiprintsiibilil: maksud madalamaks, sõjavägi suuremaks, eelarve tasakaalu!

Kuidas madalamate maksudega suuremat sõjaväge ülal pidada ja samal ajal riigieelarve tasakaalustada, jäi paljudele valijatele, samuti niimõnele nimekale majandusteadlasele (nagu näiteks Kenneth Galbraith ja Walter Heller, omaaegsed president Kennedy edukajad) majanduspoliitika arhitektide) mõistamatuks.

Ka paljud juhtivad republikaanid olid väga kahtleval seisukohal. Nüüdne asepresident Georg Bush nimetas ettepanud majanduspoliitikat „voodoo ökonomiaks“ (nõjakunsti majandus) ja senati republikaanide juht Howard Baker rääkis isegi päale valimisi „meelust hasartmängust“ (a riverboat gamble).

Sellele vaatamata valiti Ronald Reagan presidendiks võrdlemisi suure häälteenamusega (kuigi ligi 50% häälteõigsusest häälendas ei käinud). Üheks põhjuseks oli kahtlemata president Carteri toodudne ebapopulaarsus, teiseks Reagani efektnen esinemine, mis eriti televisioonis mõjult esile tuleb. Sirge rühiga vanem härra, laitmatu esinemisega, voolava jutuga, suure enesekindlusega ja kõike mõistva, kuigi pisut üleoleva näeratusega.

Tootmiskonomiia põhimõtte

President Reagani poolt ettepanud majanduspoliitika alused on vastukoostele vaatamata näilisel õige lihtsad ja võhikule mõistetavad. Need põhinevad nn „tootmiskonomiia“ printsiipidel (supply side economics). Selle peamiseks esitajaks USA-s on Esinduskoda liige Kemp ja senaator Roth, millest tuleneb nimetus: Kemp-Roth majandusplan. Aadamkeitest hulgas on Kemp-Rothi esitajaks prof. Arthur Laffer, kuulus „Laffer-kurvi“ autor. Laffer-kurve vastavalt väheneks riigi sissetulek, kui maksuäärat tõsta üle teatava piiri, mis asub kuusilgi 40–50% läheduses.

„Tootmiskonomiia“ põhialuseks on järgmiselt lihtsad mõttekäigud:

Kui makse vähendada, jääb kodanikel rohkem üle säästmiseks ja investeerimiseks. Mida jõukam kodanik, seda rohkem jääb üle. (Ergo, kõigepäält tuleb jõukaid aidata.) See soodustab kapitali moodustumist, mis omakorda soodustab tootangu tõusu (sellest mõiste: tootmiskonomiia). Tootangu tõus piirab inflatsiooni ja tööpuudust ning rikastab seega lõpuks nii rikkaid kui vaeseid (välja arvatud Inglismaal, kus selle tõttu peaministri populaarsus on madalam sellel ajal, nimetas väga mõjukas ja laialt loetud ajakiri „Time“ uue ekonomia reiganoomiaks (Reganomics), missugune nimi ongi nüüd õige tavaliseks kujunenud.

Riiklike väljaminekute kahandamine

Nagu algul nägime, on nii mõnedki vabariiklased reiganoomia suhtes õige kahtleval seisukohal. Mis siis rääkida demokraatidest ja nn liberaalidest, kelle all USA-s mõistetakse neid, kes kalduvad vasakule. Väga lupepuetud ajakirjas „Harper's“ võime lugeda, et reiganoomia tähendab eeskätt jõukate kodanike ja kaitsejõudude rikastamist vaeste arvel. Rikkad republikaanid toetavad seda vaid selle pärast, et see tähendab neile madalamaid maksusid. Muud voorused oleval vaid hüpeteetiliselt, kuna majandus siiani tervenemiseni tendentsi pole näidanud. Artikkel ilmus oktoobri numbris, oli niisil kirjutatud septembris, mil uus valitsus oli tegutsenud ligi 9 kuud.

Maksude vähendamise kõrval nõuab reiganoomia riiklike väljaminekute tunduvalt kahandamist tsiviliseeritud, kuna sõjaväe kulusid tunduvalt tõstetakse. See tähendab kokkuvõtteid eeskätt administratsiooni kuludes (12%

vastu võetud, teine 12 ettepanud, Sõjaministeerium välja arvatud). Samuti tunduvalt kitsendusi üleriiklikus hooldekand. Eritisel nõuti eelarve vähendamist abi osas vaestele lastega perekondadele (enamasti üksikud naised väikeste lastega); riikliku arstiabi vähendamist vaestele (Medicaid); toetusabi piiramist vaestele (Food Stamps); einete piiramist vaestele lastega (School Lunches); riiklike vaeste noorte töötusväljaõppe programmide piiramist (miljooneid noori on tõsta, sest neil puudub töökohus, eriti suurilnades getodes); toetuse piiramist vanadele (Social Security), kuigi praegused abisajad lubati rahule jätta.

Maksude alandamine

Paljude ootuste vastaselt läks kulutuste piiramise programmi esimene faas, mis hõlmas umbes 35 miljardilist kokkuvõtet, nii Saadikutetoajas – kus republikaanidel pole isegi enamust kui ka Senatist läbi. Peamiseks põhjuseks näib olevat ameerikalaste lugupidamine presidentuuri kui ameti vastu ja teatav soov aumehe mänguks (fair play). Kui me ta kord ametisse valisime, siis peame talle ka võimaluse andma oma põhimõtteid rakendada!

Ka maksude alandamise esimene faas sai mõlemas kodus enamuse, kuigi paljud liberaalid olid selle vastu. (Erakordne juhus, kus vasakpoolsed on maksude vähendamise vastu, sest et see ohustab majandust. Üheks põhjuseks oli küll vimm selle vastu, et ettepanud skeem soodustas rikkaid ja tööstureid.)

Kuidas on reiganoomia siiani funktsioneerinud, päle uue presidendi umbes kümnekuulise ametioleku?

„Pehme surutis“

Majandus ei ole elustunud, otse vastupidi. Põhmet surutist (mild recession) nagu president isegi tunnustab. Tööpuudus ei ole langenud. Inflatsioon on püsinud endisel tasemel, umbes 10% aastas. Stabiilsuse põhjuseks näib pärimisel olevat asjaolu, et toorõli hinnad on püsinud aastapäevad umbes samal tasemel. Laenuprotsendid on endiselt väga kõrge (suure pankade nn. põhiintressi oles 18% nende ridade kirjutamise ajal). Selle tagajärjeks on ehitustööstuse ja autotööstuse väga raske olukord, kuna majad ja autod ostatek enamasti võlgu. Demokraadid kuulutavad ette 80 miljardist puuduajaki 1982. a. eelarves, mõõdukad republikaanid umbes 60 miljardist puuduajaki, kuna president on lubanud puuduajaki hoida 43 miljardi piires.

On neid – ka tootmismajandustale hulgas –, kes ütlevad, et riiklikud puuduajagis pole otsustava tähtsusega. Viimne tasakaalus eelarve USA-s oli president Eisenhoweri ajal, üle kahekümne aasta tagasi. Siiski – seekord on tegemist presidendi kindlakujulise lubadusega puuduajake otsustavalt piirata ja 1984. aastaks need sootumaks likvideerida.

Õigusklikele konservatiividele on need lubadused esmajärgulise tähtsusega. Lisaks sellele soodustavad suured puuduajad inflatsiooni, mille vastu president on lubanud võidelda. Suured riiklikud sisetulend soodustavad ka kõrgeid laenuprotsente, kuna olemasolevate tagavarade hulka on piiratud. Ja elanikkond peab viitse kohtupäevani tasuma riiklike laenude intressi, mis on praegu üle 100 miljardi aastas,

seega rohkem, kui kulutused haridusele ja arstiabi kokku.

Raskuspunkt relvastusele

Vaatamata sellele, et riiklikud sissetulekud parimal juhul vaid aasta või paari pärast võiksid tõusma hakata, asuti kohe uue presidendi ametisse astumisel sõjaväe eelarve ulatuslikule tõstmisele. Eesmärgiks on 7% aastas, inflatsioonist olenematu. Niisil umbkaudu vähemalt 17% aastas inflatsioonist püsivalt puhul ehk üle 90% viie aasta jooksul.

Nii demokraatide kui republikaanide ühiselt veendeks on, et sõjaväe eelarvet tuleb tõsta. See oli ka president Carteri plaanides ette nähtud. Tegelik sõjaväe-eelarve pideva kahenemise tõttu viimaseil aastail (suurelt osalt inflatsiooni tagajärjel) on jõutud olukorrani, kus lennukitel pole tagavaraosi, laevadel puuduvad meeskonnad ja kaheksast helikopterist lagunenud rakendamise puhul kaks ära, nagu veendusi Teherani vangide vabastamiskatsel hilissuul 1979. Kuigi paljud kahtleval Teise maailmasõja aegsete lahingulaevade taaskrakendamise tarkuses, valitseb konventsionaalsete relvade osas siiski teatav üksmeel kuna arvamised tuumrelvade osas lähevad väga lahk. Probleem seisab meelelülit kõlles otsuse relvasüsteemides, nagu B-1 pommitaja ja MX raketimütsid, mis on vajalikud võimaliku vastase hirmutamiseks ja ohutamiseks („deterrent“).

Paljude asjatundjate hinnangul pole ükski mehitatud lennuk, ka mitte B-1 pommitaja, võimeline tuumrelvadele varustatud raketikaitsest läbi tungima. B-1 pommitaja on nende kriitikutest meelest väga ainult selleks, et lennuvää kindralitel oleks muu hulgas olemas ka mehitatud pommitaja. MX raketid kavatsetakse viimaste andmete järele paigutada vanadesse silodesse, mis on vaenlase poolt hävitatavad, nagu väidab senati sõjaväekomisjoni esimees senaator Power Texasest.

Tuumrelvade probleem

on ilmselt nüüvõrd tehnilise iseloomuga ja põhineb päleli andmetel, mis hoiatakse rangas saladuses, et tavasilis kodanikul on raske pädevaid otsuseid teha. Tavaline kodanik on aga siiski see, kes peab kõige eest maksma. Ja võidu relvastumine näib olevat mõttetu olukorras, kus ainus USA alveeleval on oma raketimütsude abil võimeline hävitama kõik oletatava vastase suuremad linnad. Princetoni Ülikooli prof. George Kennan, kes oli president Trumani omaaegse vastupanupoliitika (containment policy) autor, on soovitanud sisesejahtuseks mõlemapoolseid tuumrelvi 50% võrra vähendada, ja siis läbiarvustamiseks asuda. Vastastikune täielik hävitavõime on ka siis garanteeritud.

Milliseid väljaminekuid kärpida?

Kuna debatt tuumrelvade üle veel kestab (president on oma otsuse B-1 ja MX-i kasuks teinud, kongress veel mitte), on ilmenud, et senist 35 miljardilist eelarve piiramist on kaugelt liiga vähe 1982. a. puuduajaki piiramiseks. Nagu öeldud, ennustavad paljud republikaanidki 60 miljardilist puuduajaki. Et seda vältida, nõudis president hiljuti 1982. a. eelarve piiramist veel 15 miljardi võrra, lisaks eelnenud 35 miljardile. 2 miljardit tõlts sõjaväe eelarvest, 13 tsivilisektoris. Tuleks unustada 13 tsivilisektoris nii hoolkand kui ka administratsiooni kulusid. Seekord on aga Kongress nii republikaanide kui de-

mokraatide osas edaspidistele kärimistele vastu. Senat hääletas hiljuti 95:0 vanaduspensionide kärimise vastu.

„New York Times“ andmeil käisid hiljuti senati komisjonide eesistujad, eranditult republikaanid, senaator Baker'i, senati republikaanide juhi eesvedamisel presidendi jutul olukorda selgitamas. Uued kärimised ei saaks Kongressis enam kuidagi moodi enamus, nii ütlesid senatorid. Kokku 24% valitud vähendamise puhul ei saaks valitusasutused töötada ilma suure lahtilaskmisteta, mis aga tööpuuduse ohu pärast on võimatu. Ja hoolkandide programmideid on senini drastiliselt kärpimata vaid vanade hoolkandide, mis on aga, nagu nägime, tabu. Selle asemel nõuavad senatorid uusi maksusid tubakalt, viinalt, bensinilt ja tarbekaupadelt üldiselt. See tõttaks aga reiganoomia printsiipidele otsustavalt vastu. Päleli jääksid sellised maksud jällegi peamiselt vaesemate kanda, mis on demokraatidele vastuvõtmatu.

Ka taasrelvastumise esitajad väidavad nüüd, et julgeoleku huvides on vaja maksuabata tõsta. Näitena president Nixon'i aegne kaitseminister James Schlesinger ja president Reagani lemmikajakirjanik Georges Will, kes hiljuti avaldas sellesisulise artikli ajakirjas „Newsweek“.

Kokkuvõttes näib olukord olevat järgmine:

- Majandus ei ole reiganoomia tagajärjel siiani elustunud. Ots vastupidi, põhmet „elustatud depressiooni“, nagu president isegi tunnustab.
- Paljud nimekad majandusteadlased, eesotsas hiljuti Nobeli auhinna võitja James Tobin'iga, väidavad et reiganoomia on loomuvastane ja ei saa funktsioneerida.
- Sõjaväe eelarve ulatuslik tõstmine ilma uute maksudeeta ähvardab majandust lämmatada.
- Sotsiaalhoolekannet on maksude vähendamiseks ja sõjaväe suurendamise huvides juba niikuini miinimumini piiratud, mis oleks võimatu edumeelseks Lääne Euroopa riikides nagu Rootsi või Saksa Liiduvabariik.
- Laenuprotsendid on endiselt väga kõrgeid ja tööpuudus tõuseb.
- Riigi eelarve puuduajaki aastaks 1982 ähvardab tõusta enneolematule kõrgusele, 60–80 miljardi dollarit, mis soodustab pidevat inflatsiooni.

Millist teed minna?

Reiganoomia rakendamise, mis põhineb maksude alandamisel ja eelarve tasakaalustamisel on niisil isenes lämbumishoos. Reiganistid vastavad sellele, et nende majandusõpetus pole veel saanud jõustuda, kuna uus eelarve hakkas kehtima alles 1981. a. oktoobris. Oli siiski loodetud, et majandus elustub juba kavatsetud muutuse ootusele – n.ö. otsuse päle.

Seda pole juhtunud. Parempoolsete kõrg kurvenaks lõigaks näib olevat bürookraatide halvnenemine, mis näib vihjaval äriingikondade kahtleval hoiakule reiganoomia suhtes.

Kõigele lisaks on varsti esie uued Kongressi valimised 1982. a. sigisil, Demokraatidel on väga võita vaid üksikuid uusi kohti nii Senatist, kui Esindajatekojas, et seadusandlust täiesti enda kätte haarata. See oleks reiganoomia lõpp. Tekiks kurb olukord, kus president veed ühes suunas ja Kongress teises, nagu president Trumani ja senaator Tafti päevil 1946–48. (Euroopas on niisugune olukord teismoodi põhistsiteeni tõttu võimatu.)

Presidendi on umbes 10 kuud aega valimiskampaania alguseni. Majanduslik arengus on mitu oletatavat võimalust:

- reiganoomia hakkab veel õigel ajal funktsioneerima ja republikaanid on eeldusi valimisviidaks;
- valitus loobub takististest põhjustel reiganoomiast, majandus püsib hõlga kaudu samal tasemel ja republikaanid on vähegi väljaveetud;
- majandus läheb allamäge ja demokraatidel on hääd eeldusi valimisviidaks.

Poola — Kolmanda maailmasõja põhjus

Hitleri-Saksamaa ja Stalini-Venemaa invasioon Poolasse vallandas Teise maailmasõja. Kindral Almgreni arvates võib Brežnevi-Vene invasioon Poolasse vallandada Kolmanda maailmasõja.

Kindral Carl Erik Almgren, endine Rootsi maavägede ülem, ärast palju tähelepanu oma TV intervjuuga, kus hindas praegust Poola diktaatorit kindral Jaruzelskit kui meest, kellel on külm pea, see süda ja puhtad käed. Almgreni täpustas hiljem, et tema hinnang on umbes kümme aastat vana, vanade kogemuste ja kokkupuutumiste tulemus. Ometi, kas see ongi nii? Alles hiljuti kirjutas „Upsala Nya Tidning“ juhtkirjanik, et Jaruzelski on esimeses järjekorras poolakas, teises sõjamees ja alles kolmandal kohal kommunist.

Almgren on rootsi kõrgematest sõjaväelastest üks paremaid Ida-Euroopa olude tundjaid. Ta on olnud Eesti iseseisvuse ajal sõjaväe tähtsaks Tallinnas ning hiljemgi üleväl hoidnud huvi Ida-Euroopa sündmuste vastu. Almgren leiab, et Poola oma geograafilise asukoha tõttu Varssavi pakti riikide südames omab strateegiliselt nii tähtsa kohta, et tema väljatulek nn. sotsialistlike riikide seest võib saada maailmasõja põhjuseks.

Almgreni arvates toetab N. Liit Poola vallutamist väga suure järele mõlemale, ka väga suure „vajaduse“ järgi, kuna poolakad kindlalt hakkavad sõjaliselt vastu. Selletõttu saab invasioon tulla toime väga suure jõududega ja mitmelt poolt, ometi vaevalt et rakendatakse teisi vägesid peale N. Liidu üksuste, milliseid on küllaldaselt nii Poolas, Ida-Saksas, kui ka Tšehhoslovakkias.

Poola võidakse vallutada kahe nädalaga, aga vallutatud Poola ei kujune N. Liidule kergesti valitsevataks. N. Liit on endiselt seotud Afganistanis, lisaks Poolale on majanduslikud raskused N. Liidus mõlemapanevalt suured. Poola vallutamine toob kaheldamatult kaasa relvastumise suurendamise vajaduse, samuti tehnoloogia, krediitide, teravilja ostude jne. raskenemise. Kokkuvõttes on kindral Almgreni arvates N. Liidul võimalik Poola vallutada, aga selle hind võib kujuneda väga kõrgeks.

A.M.

Kui drastiliselt majandusliku parandamis ei sünni, näib president Reaganil olevat vaid üks loogiline võimalus: koos mõeldavate republikaanidega nagu asepresident Bush ja senaator Baker, pöörduda tagasi tavapärase majanduspoliitika juurde. Kuna president Reagan on esmajärjekorras poliitik, on igasugused muutused võimalikud, ka kui parempoolsed äärmuslased hambaib kriisistaks.

Ni USA kui terve läänemaailma huvides on, et siinne majandus korralikult funktsioneeriks. Hoidku taevast kriisist, nagu see 1929. a. aset leidis, terve maailma majanduse katastroofi serevale viis ja Hitleri tõus võimalkuks tegi. Seda pole küll vahetult oodata, aga ilme on siiski, et kui USA lajand toxiselt vaaratub, satub terve lajand maailma majandus raskesse olukorda. Teadagi, kellel sellest kasu oleks.

Heino Susi

Lahkumisvisiit Urho Kalevi Kekkonen'ile

Heinrich Mark meenutab üht kõnelust 1944.a. sügisel

Urho Kalevi Kekkonen oli Soome president alates 1956. a., seega kokku 25 aastat. Nüüd lahkus ta oma ametist tervise-
kel põhjusil.

Heinrich Mark jutustab siinjuures ühest oma kohtumisest Kekkosega 1944. a. augustis, mil sündmused Soomes võtsid dramaatilise pöörde.

See oli leebet ja päikesepaisteline septembrikuu viimase veerandi hommikupoolik 1944. aastal, mil ma sügiskullast tikitud Munkki niemi rohelusest sõitsin Helsingi südalinnas, et Eesti Büroo esindajana teha lahkumisvisiit Urho Kalevi Kekkosele.

Urho Kalevi Kekkonen oli Soome-Eesti Sõprusühingu esimees ja tema kaudu andis Soome valitsus rahad Eesti Büroo ülalpidamiseks.

Eesti Büroo töötas Helsingis sõja ajal 1943.a. sügisest kuni 1944. a. sügiseni. Eesti Büroo juhatajaks oli Eerik Laid ja üheks büroo tööjooks oli kirjanik Karl Ristikivi. Büroo ruumides töötas ka eesti-keelsele raadiosaadete toimetaja kirjanik Arvo Mägi ning ajalehe „Malevlase“ toimetaja ja talitus.

Kuna mina olin „Malevlase“ peatoimetaja abi (peatoimetajaks oli vormiliselt soomlane Eino Parikka), siis olin üsna tihedalt seotud Eesti Bürooga. Septembri teisel poolel viibis Eerik Laid salajasel reisil Eestis, kust ta enam Soome tagasi ei tulnud, vaid läks otse Rootsi. Selletõttu langes lahkumisevisiidi tegemine Kekkosele minu ülesandeks.

Urho Kekkonen võttis mind vastu oma töökabinetis väga sõbralikult ja ütles kohe sissejuhatuseks, et tema on ette nähtud uues Soome valitsuses kohtuministriks ja sellepärast on ta väga huvitatud saamaks täpsemat informatsiooni Nõukogude Liidu ja Eesti vahelise kriisi arengu kohta.

Urho Kalevi Kekkonen oli siis juba tuntud poliitikamees, kuna ta oli varem olnud Soome valitsuses ministriks ja oli olnud üks Lapua liikumise likvideerijaid. Kekkose ümber oli sõja ajal koondunud nn. neljapäeva-klubi, kuhu kuulusid Kekkose-meelsed poliitiliste huvidega noorema generatsiooni esindajad.

Neljapäeva-klubi alaliseks liikmeks oli eestlastest Eerik Laid. Selletõttu oli Kekkosele pidev informatsioon olukorrast Eestis ja Eesti Büroo tegevusest Soomes. Samuti oli Kekkosele olnud korduvaid kokkusaamisi minister Aleksander Warmaga ja Riigikogu esimehe Rudolf Pennoga tema Soomes viibimise ajal. Kekkonen ja Penno olid juhtivad kujud agraar-erakondades. Õigusteaduse doktorina oli Kekkosele ülevaade ka Nõukogude Liidu ja Eesti vahel sõlmitud ning Nõukogude Liidu poolt rikitud lepingust.

Minu jutuajamine Kekkosega kestis umbes poolteist tundi ja ma andsin temale omapoolse ülevaate Nõukogude Liidu ja Eesti vahel sõlmitud lepinguist, nende poliitilistest tagapõhjust, lepingute rikkimisest Nõukogude Liidu poolt ja lõpuks maa okupeerimisest punaarmee sissemarsimisega ja kõigest, mis sellele järgnes.

Kekkonen oli eriti huvitatud Nõukogude Liidu ja Eesti vahel sõlmitud vastastikuse abistamise pakti eelläbirääkimistest ja lepingu tingimuste tegelikust täitmisest. Samuti oli Kekkonen huvitatud Stalini ja Molotovi poolt antud suulisest lubadusist ja kinnitustest Eesti Vabariigi suveräänsuse respektseerimiseks, mida need aga kunagi ei kavatsenudki pidada ega pidanudki.

Ma juhtisin Kekkose tähelepanu sellele, et Baltikumi saatust oli otsustatud juba Molotov-Ribbentropi pakti – kõik hilisemad läbirääkimised ja lepingud olid ainult selleks, et maskeerida juba

Urho Kalevi Kekkonen

otsustatud Baltikumi okupeerimise ja anastamise protseduuri.

Kekkonen kuulas minu seletust tähelepanelikult ja deklareeris siis oma seisukoha Soome ja Nõukogude Liidu edaspidise vahekorra kujundamisel. Ta ütles, et tema seisukoht on see, et Soomel tuleb tehtud lepingud täita sajaprotsendiliselt ja nad loodavad et Nõukogude Liit teeb siis sama.

Ma ütlesin selle päle, et seda lootsid ka meie riigimehed, kuid Nõukogude Liit rikkus kõik antud lubadused ja tehtud lepingud. Sellepärast Kekkonen kordas veelkord oma seisukohta, lautas käsi ja ütles:

„Aga mis jääb meil muud üle!“

Mina lautasin omakorda käsi ja vastasin humoristlikult: „Aga mis jääb mulle nüüd muud üle kui põgeneda Soomest ja homse lennukiga sõita Stockholm!“

Meie tänasime vastastiku usaldusliku jutuajamise eest ja soovisime teineteisele edaspidiseks palju õnne.

Kui nüüd 37 aastat hiljem vaadata Urho Kalevi Kekkose tegevust poliitikuna riigimehena ja Soome presidendina, siis peab konstateerima, et Kekkose deklaratsioon minu lahkumisvisiidi kujunes tööpoolsest tema poliitilise tegevuse kreedoks. Ta jätkas president Juho Kusti Paasikivi liini, täitis sajaprotsendiliselt sõlmitud lepinguid, ja võitis venelaste usalduse. Kuid ta jäi hea patrioodina truuks oma rahvale ja kindlustas Soome Vabariigi iseseisvuse, kuigi oma suure naabri abistamisepakti varjutuses.

Heinrich Mark

Lapua liikumine – Soomes 1930. aastate algul tegutsenud umbes Eesti vapside sarnane liikumine, mille Soome valitsus keelustas.

* Õigusteadlane **Eduard Raig** tähistas 5. jaan. oma 80 aastast sünnipäeva West Hartfortis USA-s. Ta on sündinud Kanepi vallas Võrumaal. Eestis töötas ta viimasel aastail politseikomissarina Keilas.

Kirjutas Eestist — süüdistati spionaažis

Kuidas N. Vene välisministeerium hangib süüdistusmaterjali välisajakirjanike vastu

Möödunud aastal tegi „Dagens Nyheteri“ Moskva kirjasaatja **Staffan Teste** lääne avalikkusele teatavaks, et Eestis kavatsetakse 1. dets. korraldada poole tunnise üldstreiki.

See ärritas nõukogude võimukandjaid niivõrd, et nad Moskva raadio, „Izvestija“ ja TASS-i kaudu 14. dets. teatasid, nagu oleks Teste pildistanud Nõukogude Venemaa sõjalisi seadeldisi ja kogunud nende kohta andmeid. Lõpuks süüdistati Testet veel „nõukogude vastase“ materjali levitamises. Rootsi suursaadik Moskvas Carl De Geer, kutsuti N. Vene välisministeeriumisse, kus talle avaldati soovi, et „rootslased ise võtaks tarvitusele abinõusid Teste vastu, nii et venelased poleks sunnitud seda tegema.“

Teste sõitis jõuludeks Rootsi puhkusele ning N. Vene välisministeerium teatas, et Teste ei peaks enam Venemaale tagasi tulema.

N. Vene võimude talitusviisi vastu protesteeris „Dagens Nyheteri“ peatoimetaja Bengt Dennis 23. dets. lehe juhtkirja leheküljel. Ta konstateeris m.h., et Teste eeskujulikult raporteeris olukorrast Balti riikides ja see ärritas nõukogude juhtkonda. „Staffan Teste on teinud seda, mida „Dagens Nyheter“ ootab igalt oma väliskirjasaatjalt“, leiab peatoimetaja oma protestis.

Ka „Dagens Nyheteri“ ajakirjanike klubi ja Rootsi Ajakirjanike Liit avaldasid Nõukogude Vene suursaadikonna kaudu protesti Teste käitumise pärast. Moskva talitusviis leidis üldist hukkamõistust ka teistes rootsi ajalehtedes.

Teisip., 29. dets. kutsuti Nõukogude Vene suursaadikonna esindaja Rootsi välisministeeriumisse, kus talle üle anti Rootsi protesti Teste käitumise pärast.

Esmasp., 4. jaan. ahvardas N. Vene suursaadik Mihhail Jakovlev uuesti Rootsi välisministeeriumi, et Teste võetaks vastutusele, kui ta Venemaale tagasi tuleb. Sellises olukorras otsustas „Dagens Nyheteri“ mitte Testet Venemaale tagasi saata. Tema teenistusae saäl kestnuks veel pool aastat. Ajaleht ei saada ka uut kirjasaatjat selleks ajaks Testet asendama. Teste jätkab N. Venemaa olukorra jälgimist Rootsis.

Rootsi välisministri abi Leif Leifland iseloomustas N. Vene suursaadik Jakovlevi avaldust kui jämedat katset sundida vaikima ajakirjanikke, kes on väljendanud ebamugavaid arvamusi nõukogude süsteemi kohta.

*

5. jaan. DN-is avaldas Staffan Teste seletuse, kus ta ütles m.h., et 1979.a. külastas ta koos paljude teiste välisajakirjanikuga üht sõjaväelist baasi Murmanskis. Teste pildistas saäl ühte osa rannikust, mida talle nüüd süüks panna. Nagu Teste ütles, pildistasid sama rannikut ka teised ajakirjanikud.

Staffan Teste
Moskva Punasel Väljakul

Ilmselt tahtis N. Vene välisministeerium, kes ajakirjanike reisi korraldas, saada kõigi nende vastu süüdistusmaterjali. Teised väliskirjasaadjad on Testele jutustanud et neidki on sõidutatu samasse kohta, mida nad fotografeerisid. Need pildid ilmusid hiljem ja N. Vene välisministeerium ei protesteerinud.

Kord pildistas Teste Leedu pealinnas Vilniuses ühe kiriku ees sõdureid. Teste võeti kinni ja teatati, et ta on pildistanud sõjasaadusi. Ometi olid sõdurid riietatud ja relvastatud tavajalgi viisil. Taolisi pilte Sovietist on ilmunud läänese tuhandeid – need pole saladused.

Nüüd on süüdistuses ette toodud vanu sündmusi ja kirjutusi, mis näitab, et nad kontrollivad kõike, mida kirjutatakse, leiab Teste. Ta arvab, et nõukogude ahvarduste põhjuseks on tegelikult tema kirjutised kavatsetavast streigist Tallinnas ja artikliseriia nõukogude ülemklassi privileegidest.

Evald Uustalu

ragurpidi sõudes

Mälestusteos on trükitud ja raamatu saatmine ettetellijatele teostatakse veebruaril kuu jooksul.

Etteellijate õnnitlejate esialgne nimekiri on autorile 70 a. juubelil 19. jaan. üle antud.

Õnnitlejate nimekiri lisatakse kõigile ettetellijatele raamatu laalisatmisel. Selle nimekirjaga võib veel liituda

hiljemalt kuni 5. veebruarini

Postiga tellides koos saatkuludega: Rootsis Kr. 60: – (50 + 10 krooni) ja teistes maades 14 dollarit (12 + 2 dollarit)

Postiühis 5 37 51–4

TEATAJA

Box 16 323, 103 26 Stockholm

Pank: Svenska Handelsbanken, Stockholm

pangazüiro 144–3779

Küürstage ettetellimisega!

Kultuur ja kriitika

Erich Pehap

Pargis. Neljavärviline vineerlõige, 1948

Erich Pehap

Erich Pehap surnud

Toronto haiglas suri 22. nov. 1981 kunstnik Erich Pehap. Ta oli sünd. 10. apr. 1912 Viljandis. Õppis maalimist Tartus kunstikool „Pallases” 1932 ja 1934–38 prof. N. Triigi juures, kus lõpetas maali-osakonna ja 1939 ka graafikuna. 1933 õppis Tallinnas Riiklikus Kunsttööstuskoolis.

1944. a. põgenes Rootsi ja 1949. a. siirdus Kanadasse, kus on korraldanud 19 separaatanäitust ja osa võtnud enam kui 300 grupinäitusest Kanadas, USA-s, Lääne-Saksamaal, Prantsusmaal, Hispaanias ja Rootsis.

Avaldanud mitmeid graafilisi mappe, kirjutanud artikleid ja kunstikriitikat. E. Pehap on saanud mitmeid auhindu oma loomingu eest ja teda on valitud paljude kunstiorganisatsioonide liikmeks.

Torsten Jurell – Sõjaväeteenistest keelduja, Eesti 1980. Puulõige.

Nõukogude vastane näitus Kultuurimajas

Stockholmi Kultuurimajas toimus 23. dets. kuni 11. jaanuarini kunstinäitus päälkirjaga „Härlig är jorden” (Ilus on maailm). Rootsi kunstnikud Jim Berggren, Torsten Jurell, Ulf Wrangö, Rolf Gustafson ja Britt-Marie Jern esinesid töödega, milledes väljendati protesti Nõukogude Vene invasiooni vastu Afganistanis. Mõned tööd kajastasid ka sündmusi Poolas. Torsten Jurelli üks puulõige kandis päälkirja „Krigsvägrare, Estland 1980”. Kui näitus toimus Göteborgis, esines säälne Nõuk. Vene konsulaat protestiga ja nõudis näituse keelamist. Seda muidugi ei toimunud, küll aga kujunes reklaam nii hoopis suuremaks ja sündmus äratas tähelepanu kogu Rootsis.

Ilmar Laaban

Metsavend 1946

Üks ütlematult kirbe joonis ehib lund minu jalge all kui kinnikülmund lehekülge kas suudan pöörata kord lehte ah kurat jatkub et mu peos veel relv sõnastab minu eest kui tummus löönd mu kohal kokku nagu unustusvete vood.

Mind vaenab päike vaenab sina sest minu hiilngute looked on sirged nagu hundimõtted ses roojastunud päevasäras ja kui ma uinun tean et uidad mu viha minu eest mu radu Kesk viletsate hiigelvendlust on neim mu uhkem viletsus.

Mälus ju naisehuuled ähmund nagu kaja või nagu kiir ei rinnapaar vaid vaenlassilmad kivinend öös mind kutsuvad ma sihin hästi nagu ulmas ma sihin kui sihiksin tähte mu lemmepaitus ammu krampund on püstolkuulipildujaks.

Alandus rebind lehed puudelt ja reetmisist mudastund muld kui peaks ka võõraks jääma kõik see ladvunrebit pilveräbal peakohal ometi tükk Eestit salajane ja ülinähtav märk mida ajab taga tuul märk järjest kaduv järjest uus.

On Tallinn see mis kumab eemal? Tartu? Seltsiline sina meil nende häbikuma vastu on panna ainult õige töö kuid nähtamatud valgusjooned ja lootusetud lootusjooned on pilkasuses neile pandiks et kuski mullas puhkab koit.

Võid surra sa võin surra ma lumi ei säilita me jälgi lehed vaid saavad meenutama oma sahinas meie häält kui tõuseb taas magavaist vetest kalana kes on moondunud linnuks valuliku Vabaduse hele ja kummaline pilt.

Eesti Kultuuri Koondis

Õiendus

EKK Lillefond avaldab tänu

Eesti Kultuuri Koondise Lillefondi on annetanud ajavahemikus 1. jaan. kuni 31. detsembrini 1981, a.:

Marta Kiisk – korduvalt, Marta Saving – korduvalt, Leida ja Aarne Viisimaa – korduvalt, Bernhard Mäelo – korduvalt, Järfälla kommun – korduvalt, Maimu Leesi, Leonid Laid, Ann Reikter, Eduard ja Harriet Tank, Helga ja Mart Ojala, Ilka Gorman, Sigvard Leijon, Birgit ja Alex Wilpart, Vaie ja Raoul Lokotar, Amanda Jasmiin, Karl Sule; Marianne, Bibi, Valter ja Bittan Krook; perekond A. Ruusa, Allan Uusleer, E. ja A. Eliaser, Paul Papp, Marta Ambros,

„Teatajas” nr. 23, 5. dets. 1981 ilmus Ilmar Laabani luuletus „Metsavend 1946”. See oli võetud „Eesti Teatajast” nr. 84, 2. nov. 1946. Kahjuks olid sellest välja jäänud kaks viimast stroofi – need olid nimelt murtud kõrval olevale veerule. Avaldame luuletuse siin täielikult parandades ühtlasi paar väheamat trükiviga, mis esinesid juba esimeses trüki.

Ulla Ericson, Valli ja Villem Muld, Aino Ränk, Gerd Graham, Ragnar ja Inge Lindström, Urve Toots, Helmi Nerep, Valev Uibopuu, Veronika Keerdoja, dr. Karl Kook ja Arnold Purre.

Eesti Kultuuri Koondise Lillefond tänab kõiki lahkeid annetajaid, kes oma panusega on kaasa aidanud vaba eesti kultuuriloomingu viljelemisele.

Hans Mets surnud

21. dets. 1981 suri New Yorgis kunstnik Hans Mets. Ta oli sünd. 4. märtsil 1909 Väike-Karistes. 1928. a. alustas õpinguid Tartus kunstikool „Pallases”, mille lõpetas 1934. a. maali alal prof. N. Triigi klassis.

Õppis arhitektuuri Šveitsis ja Tšehhoslovakkias ning sooritas õppereise päale nende maade veel Prantsusmaale, Itaaliasse, Saksamaale ja Rootsi. Esinenud näitustel Eestis, Rootsis, Taanis, Saksamaal, Hollandis, Prantsusmaal, USA-s, Austraalias ja Kanadas.

1944. a. sügisel põgenes Saksamaale, kus jätkas maalimist. Umbes viie aasta pärast siirdus USA-sse, kus töötas New Yorgis ühes arhitektifirmas kuni pensionile minekuni 1974.

Huko Järve Mälestusfond

Huko Järve Mälestusfondi juhatus teatab, et Mälestusfondi stipendiumidele kandideerimise tähtpäevaks on määratud 3. veebruar 1982.

Stipendium antakse eestlastest arstiteaduse üliõpilastele Rootsis ja apostliku õigeusu preestriks õppijale.

Stipendiumile kandideerijail palutakse stipendiumi taotsele lisada lühikesed eluloolised andmed koos ülevaatega õpinguid (õppeasutuse tõend), majanduslikust olukorrast ja eesti keele oskusest ning andmeid eesti organisatsioonidest (noorteorganisatsioonidest) osavõtmise kohta.

Sooviavaldused saata aadressil:

Huko Järve Mälestusfond
Eesti Komitee
Box 539
101 27 Stockholm

Hans Mets

Müncheni eeslinn. Õli, 1947

Neeme Järvi kontserdid Stokholmis

Neeme Järvi juhatas Stokholmis Berwaldhallenis kahte sümfooniakontserti Raadiosümfooni- kutege. Neist esimene toimus 17. nov. Kavas oli kõigepäält Maurice Ravel'i süit „Le Tombeau de Couperin”. Esmalt kirjutas Ravel 1917. a. samanimelise 6 osalise klaverisüiti, millest ta 1920. a. instrumenteeris neli osa orkestri- süidiks — väga rafineeritud. nagu see Ravelile omane. Neeme Järvi suunas orkestri vastavalt mängima — teos kõlas pehmelt, värvikalt ja rütmiliselt erkalt.

Hugo Alfvén'i balletisüit „Bergakungen” (Mäekuningas) on loo- dud umbes samal ajal (1915–1917, esietendus 1923). Alfvén'i süit on rahvalikum, orkestrikäsitus rohkem Richard Straussi mee- nutav. „Vallflickans dans” on ku- junenud sageli mängitavaks n.ö. orkestri-laageriks. Ka Alfvén'i süidi kujundas Järvi nii nagu teos nõu- dis: jõuliselt, värvikalt ja üllamär- gitult tantsu tulisekalt kui tavaks.

Päale pausi mängis 1945. a. sindunud Itzhak Perlman Beetho- veni Viulikontserdi D-duur. Sageli kuuldud teos kõlas mitmeti nagu uuenä. Perlman ei kasutanud minu- geid ootamatuid efekte, vaid män- gis nooditruult ja lihtsalt, aga ta andis aeg, et muusika sai hingama ja kõlama hakata. Mingisugune eri- line värin ja sära oli tema poolt vormitud fraasidel ja mitte ainult üksikuid fraasidel, vaid kogu aeg oli tunne, et see kõik läheb edasi, et midagi on veel ees.

Kui Järvi teiste toostega sai or- kestriga teha põhjalikku etteval- mistustööd proovidel, siis Beetho- veni kontserdiga juhtus nii, et so- list saabus mõned tunnid enne esi- nemist lennukiga Oslost. Lühike- sest tutvumisproovist pidi jätku- ma.

Nüüsis tuli Neeme Järvil kont- serdil kõigepäält tunda, mida so- list teeb ja seda saatvale orkestrile siis edasi anda. Tuleb auks nii Neeme Järville kui Raadiosümfoo- nikutele, et nende saavutus oli samal tasapinnal solistiga.

*

20. nov. toimunud sümfoonia- kontserdi kavas oli esiteks Arnold Schönberg'i „Verklarte Nacht” keelpillide orkestrile a. 1917. (Algarviant keelpillide seksteile tuli Viinis ettekandele juba a. 1902.) Päale pausi tuli ettekandele Johannes Brahms'i Serenaad nr. 1 D-duur.

Neeme Järvi on oma kontserti- de kavva sageli paigutanud töid, mida kuuleb väga harva või peaaegu üldse mitte. Nii näiteks polnud kunagi varem olnud juhust kuulda Glasunovi 5. ja 6. sümfooniati.

Aga ka sageli mängitavate heli- loojate loomingus on palju unu- stusse langenud teoseid. Tšaikovski- kilt mängitakse tihti 4., 5. ja 6. sümfooniati, aga ilma heli-laipade- ta poleks viist üldse võimalust kuulda tema 1., 2. ja 3. sümfoo- niati või nelja orkestrisüiti.

Ka Brahmsi kahte serenaadi saab kuulda peaaegu ainult heli- plaatidelt, kuni nüüd lõpuks 1. se- renaad Stokholmis ettekandele tuli.

Neeme Järvi on Brahmsi selle Serenaadi juhatanud koguni heli- plaadile Moskva Raadio ja TV or- kestriga (Melodija, stereo 33 C 10–09263–4). Varem oli see plaat haruldane (ka ettekande muusikalise kvaliteedi mõttes) ja nüüd on ta muutunud liiks veel harulduseks. Raudeesriide taga on see muidugi ammu konfiskeeritud, aga võimalik, et mõnes läänepool- ses äris veel mõni eksemplar lei- dub.

Selle, Venemaal ilmunud vene- keelse seletusega plaadil nimeta- takse Neeme Järvi täiesti korrekt- selt: eesti dirigent. Samal ajal kui mõni siinne kommentaator tegi teda „venelaseks”, „nõukogude dirigendiks” või paremal juhul „Eestis sündinud” dirigendiks.

*

Serenaadi juhatab Järvi just sel- lise soojuse ja mõnuga kui see Brahmsi esimene orkestriteos — ja muidugi juba meisterlik — nõuab.

Schönbergi „Verklarte Nacht” jätkab Wagneri poolt „Tristan ja Isolde” alatud suunda. Viimase preliüdi ja armusurma juhatab Järvi siin paari aasta eest suure passiooniga. Sama mõjuvalt kujun- das ta nüüd Schönbergi teost. Suur keelpillide orkester kõlas väga ra- fineeritult ja varjundirikkalt.

Aprillis juhatab Neeme Järvi uuesti Raadiosümfooniuid. Kavas on Eduard Tubina Kuues sümfoo- nia, mida siin viimati mängiti a. 1956!

Harri Kiisk

Kumla Eesti Seltsi

korraline aastapeakoosolek peetakse pühap., 7. veebr. kell 15.30 Folkets-Husis muusikute ruumis järgmise päevakorraga:

- 1.) koosoleku rakendamine
- 2.) 1981. a. aruanded
- 3.) 1982. a. liikmemaks
- 4.) 1982. a. tegevuskava ja eelarve
- 5.) valimised
- 6.) läbirääkimised

Juhul kui koosoleku väljakuu- lutatud ajaks kvoorumit koos ei ole, peetakse koosolek samas ko- has ja sama päevakorraga pool tundi hiljem, mis on otsustusvõi- meline vaatamata koosolijate ar- vule.

KES juhatus

Eesti Vabariigi 64. aastapäeva

tähistatakse Kumlas omavahelise koosviibimisega Kumla Folkets-Husi „Kvarkällanis” laup., 27. veebr. ERF Kumla osakonna ja Kumla Eesti Seltsi ühisel korraldu- sel. Koosviibimisest osavõtmiseks registreerida tel. 019/756 33.

* Linda Norrman tähistas 24. det. Kumlas oma 75. sünnipäeva. Juubilar on sündinud Harjumaal Vihterpalu vallas.

Raamat lennuvæ abiteenistustasist

„Välgumärgi kasvandikud”

— see on pealkirjaks raamatule, mis käsitab eesti noorte sõjateekonda II maailmasõjas. „Välgumärgi kasvandikud” olid poisid, kes värvati lennuvæ abiteenistusse, ja nende vanus kõikus 13–17 eluaasta vahel.

Näeme raamatu veergudel noori poisie kodumaalt lahkumise, päss käes ja kott seljas, rongidel autodel laevapar- dal või ka jalgsi seljataga kahurimürin ja suitsusambad põlevast linnadest-küla- dest. Pooled neist põgenevad metsa et saäl oma võitlust jätkata teised aga võitlevad Kuramaal ja Sõrve Saares, mille nad lõplikult evakueerivad 24. nov. 1944. Edasi on nad Saksamaal mitmetes õppelaagrites — ka Tšehhoslovakkias, Poolas ja lõpuks Taanis, ku- na osa neist Kuramaa kotti jääb kuni sõja lõpuni ja alles päale kapitulatsioo- ni saält põgeneb. Kuus neist antakse koos ühe eesti ohvitseri ning üle saja lätlastega Rootsis Nõukogude Liidule tagasi. Umbes saja ümber jääb abitee- nistusse värvatuid Kuramaale sisse, ku- na mõned tosinad neist siiski mere- teed kaudu Saksamaale teistele järgi jõuavad.

Raamatus leidub peale üldise ajaloo veel palju välguvõrde päevikuist ja mälestustest, lehekülgede kaupa pilte ja dokumentide ärakirju, fotokoopiaid, karikatuure ja olemooleingut, suure- malt osalt senini avaldanata. Raamatu on läbi lugenud ja heaks kiitnud eru- leitnandt Ignas Tõrmaküla, endine UKL/Zedelghemi lehehoimetaja, kes ka raamatule eessõna kirjutas.

Lennuvæ-Poiste Klubi oma aasta- koosolekul, 31. oktoobril 1981 Toron- to Eesti Majas otsustas üksteiselt ra- ha koostu panna ja raamatu trükkil lasta. Raamat peaks lugejail käes olema hiljemalt 25. sept. 1982, mil toimub ühine 55-a. sünnipäeväpühitsemine To- ronto Eesti Maja suures saalis. Saäl võetakse ka oma „Aja Raamat” amet- likult vastu. See umb. 500 lehekülje- line kõvas köites raamat on suures for- maadis, kunstnik Joann Saarniudu kaa- nekujundusega ja paljude piltide-plaa- nidega, peaks igale endisele Lennu- vä-Poistele mõjuvaks mälestusteseoks olema — olime sama noored, kui Va- badussõjas välja astunud koolipoisid, meid oli rohkem (üle 3000) ja kandsi- me veelgi suuremaid kaotusi — aga meile ei püstitanud keegi kuskil sam- mast, vaid meid lasti aastate kaupa vangilaagris viirleda, nii siin-kui-seal- pool eesriiet. See Raamat on meile mä- lestussambaks.

Raamatu hind on 35.00 Kanada dollarit ja trükiarv tuleb kohastada et- tellijate arvule.

Käesolevaga pöördub Lennuvæ- Poiste Klubi raamatufond üleskutsuga kõigi kaasmaalaste poole, kes raamatut saada soovivad — saatke tellimine koos rahakaardi või tšekiiga hiljemalt 1. veebruariks 1982 aadressilt:

K. Jögi, 55 Duggan Ave., Toronto, M4V 1Y1 Ont. Canada.

Tšekki kirjutada „Lennuvæ-Poiste Klubi Raamatufond” nimele.

Raamatu hinnad: Kanada 35.00 (Kanada)-dollarit, USA 30.00 dolla- rit, Inglismaa 15.00 Inglise Naela, Sak- samaa DM 65, Rootsi 160 krooni, Austraalia 25.— (A)-dollarit, Uus-Mere- ma 35.00 dollarit.

Raamatu autor on Arvi Tiit, meie avalikkusele hästi tuntud kirjaniku- mega Arvi Kork.

Lennuvæ-Poiste Klubi Raamatu- fondi juhatus: M. Aviste, K. Jögi, H. Kannel, H. Meidok, E. Oder, M. Pedel, A. Tiits ja G. Tõmme.

* Dr. Voldemar Priks tähistas 5. jaan. Stokholmi lähedal Järfallas oma 70. sünnipäeva. Ta töötas pikemat aega Sundsvalli haigla ülem- arsti abina.

Elatustandard ja elu kvaliteet

Elatustandard — Selle all mõistame tarbimisvõimaluste ta- set. Kõrge konsumeerimise pahed on a.) rahatum elurütm, b.) tasa- kaalukamad sõbrad hoiduvad ee- male ja c.) loomulik-traditsiooni- line elamis-miljö saab häiritud.

Ometi on konsumeerimine = ostmine inimesele nähtavasti or- gaaniline vajadus. Olene seda vist kõik kogenud okupeeritud ja oku- pantide poolt vaesestatud kodu- maalt tulijate juures, kelleldest ostu- iha rahuldumiseks aastakümneid on võimalused puudunud. Ka krediitkaartide süsteem on rajatud inimeste alateadvuslikule ostuki- rele.

Ostmises, nagu paljus muuski, on vaja mõddukust. Carl Robert Jakobson kirjutas:

„Kui ostad täna seda, mida sul- le hädasti ei ole vaja, siis ei saa sa osta homme seda, mida sulle on hädasti vaja.”

Aga on ju ka vaja uusi riideid, meopäraseidki, et enesetunnet ülevall hoida. Ainult inglise lordi- del ja vaestel kunstnikel ei olevat vanades riietes eneseväärtuse kao- lult, ei enda ega ümbruse juures. Aga ainult ka neile olevat maksev väljend „riie ei riku meest”, kõi- gile teistele on oht, et nad kaota- vad väärikuse ümbruse ja endi sil- mis. Neile on maksev „riie teeb inimese”. Isegi hiinlased on seda mõistma hakanud.

Elu kvaliteet on hoopis raske- mini mõeldav. Kindlasti ei ole elatustandard ja elu kvaliteet sa- mastatavad mõisted. Ilu hindami- ne kuulub siia. Mõnel inimesel on ilu mõistmine rohkem arenenud kui teisel. See on ka rahvaste vahel nii.

Oleme palju kuulnud välismaa turistide arvamist, et Tallinnas on inimesed riietatud paremini kui N. Liidus. See ei ole ainult väljast saadud pakkide teene. See on rahn- va tahe, olla kenasti riides.

Kerstin Anér kirjutas kunagi ammu võrdluse oma matkast raud- eesriide taga. Ida-Saksamaa oli ju- ba siis palju jõukam kui Poola. Ometi Ida-Saksamaal, nagu K. Anér kirjutas, oli kõik inetu — riietus, kodude sisustus, raamatute välimus. Poolas oli vaesust palju rohkem, aga kõiges oli elegantis ja ilu. Võrreldem ka soome ehitusi rootsi kastmajadega.

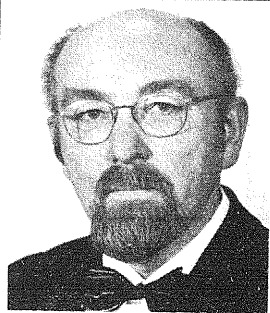
Venemaal praegu ei ole kauba puudus kõige vaeusam, isegi vastu- pidi — kaupu on kohati massilik- selt, aga kvaliteet on alaväärtuslik ja mittemüüdav ning nurinat tek- tav isegi säälese ostuhimulise inime- se juures. Mulle on raakinud üks Tallinnast külastanu, kes on taht- nud sugulastele saäl osta pesuma- sinat ja kaupluses on proovinud masina kõlblikkust. K u u s s proovitud masin on osutunud vaa- vakaks, kuna viis eelmist on olnud mittekõlblikud = praak.

Osta vähem endale ja anna rõõmuga. See on lühem tee elami- se kvaliteedi tõstmiseks. Siit are- nebki koosolemise, kaasuse tun- ne, mis meid võib rõõmustada.

Kerstin Anéri retsept õnnele on.

„Ära joo, vaid laula. Ära ehi ennast kuldehetega vaid naerul näoga. Ära korja koid-kartvat ka- levit ega aksiaid vaid inimesi, ke- da sa olet teinud rõõmsaks. Anna oma kaasinimesele tass kohvi ja sina ning tema olete samaväär- sed.”

Hööveldaja

Artur Taska 70 a.

Dr. jur. Artur Taska Lundis saab 20. jaan 70-aastaseks.

Ta on pärit Tartumaalt Kon- guta vallast. Tartu Ülikooli õigus- teaduskonna üliõpilasena ja hiljem juristina oli ta ajakirjanik eesti silmapaistvate ajalehtede juures, olles samuti tegev suures majan- dusslikes ettevõtetes. Paguluses saavutas ta õiguteaduse doktori teadusliku kraadi, oli Stokholmi Eesti Teadusliku Instituudi abi- juhataja ja õigusteaduskonna kor- raldaja, pidades loenguid, välja an- des õigusteaduslikku ajakirja jne. Nimekas Hugo Grotiuse nimeline rahvusvaheline sihtasutus Münche- nis palus dr. jur. Artur Taskat oma liikmeks ja temast sai selle välja- paistva asutuse juhatusse liige. Terve rida õigusteaduslikke töid on temalt avaldatud trükis ja valmi- nud käsikirjas.

Kogu mainitud tegevus toimus igapäevase kutsetöö kõrval nii Eestis kui Rootsis. Paguluse alg- aastail oli juubilar Eesti Komitee bürojuhataja ja hiljem EELK Stokholmi Koguduse esimees. Siirdudes Lundi töötas Malmöhus lääni Allmänna Försäkringskassa administratiivosakonna juhata- jana.

Ta on uurinud sini-must-valge värvide ja nende kombinatsiooni, nagu ka Eesti hüüni ajalugu, ko- gudes hulga materjali. Trükitist il- mus koguteos „Sini-must-valge värvikolmik eesti luules” juubilaril toimetusel.

Täna des teda senise viljaka te- gevuse eest soovime juubilarile sama energiat ja kordaminekut ka tulevikus.

Valimised

Eesti Laenu-Hoiu Ühise esinduskoogu toimuvad veeb- ruarikuus. Ettepanekud kan- didaatide kohta tulevad saata Ühise juhatusse jaanuari- kuu jooksul aadressil

EESTI LAENU-HOIU ÜHISUS

Box 16 318
103 26 Stockholm

Vallila pataljonis

Oled valvanud tuhandeid öid suure värati taga.
Oled seisnud miljonid öid oda näjal
leeritulede punases kumas.
(Bernard Kangro)

Ratakalt viidi kõik need, kes ülekuulamisest olid kinnitanud, et nad Soome on tulnud kavatsusega vabatahtlikult Soome Armeesse astuda, lähedalasuvasse Soome Peamaja Vabatahtlike Büroosse. Täitsime saal vastavad soovivaldused ning saime vastu tunnistuse, mille alusel meie anti varustuskaardid vist terve kuu aja pääle. Ulaluse saime ajakirjanik Harald Vellneri eestvõttel Meritullinkatult korraldatud matustuspäeval.

Helsingisse jäime siiski ainult viieks päevaks, mille järele meid varustuse saamiseks Turusse saadeti.

Olid ju välimised vabatahtlikud seni Soome tulnud peamiselt Rootsi. Hiljem kui eestlaste juurdevoolu suurenes, toodi varustusladi Helsingisse ja tulijate majutuskohaks sai Jollase mõis linna külje all. Nii said siis ainult 1943.a. kevadel tulijad Soome sõjaväeteenistusse sissejätetuseks teha pika reisi Helsingist Turusse ja saält üle Viiburi Karjala Kannasele.

Meie saabumise ajal sõitis tavaline rong ainult Raivolani, mis asus umbes 30 km rinde tagalas. Säält edasi viis mootorvagun, mida selle kandilise kaju pärast sõdurikeeles „motti“ kutsuti. Nii kutsuti aga palju teisi asi nagu näiteks kuupmeetrist puuriita, vaenlase siilipositsiooni jne. Raudtee „motti“ aknad olid vineerplaatidega kaetud selleks et ära hoida päikese helkimit aknalaasidel. Selline helk kutsus ilmeksimatult välja umbes 7 km kaugusel rannast Kroonlinna poole asuva „Totlebeni“ nimelise merekindluse suurtükiküla. See ei pidanud paljaks kahurist tulistada isegi mereranda ilmunud üksikut meest ja seepärast sinna ka ei olnud lubatud minna.

Järgmiseks talveks oli asi laanud veelgi hullemaks. „Totlebeni“ tulistas igat korstnasuitsu ja nii ei saanudki enam välgus ranniku lähedates majades tuld teha. Ka „motti“ oli selleks ajaks oma sõidukaugust kärpinud. Olles varakevadel sõitnud veel Ollilani, käis see mais ainult Kuokkalani ja hiljem oli lõpp-peatuseks Kellomäki, kui seda üldse Raivolast lahtuvate veoautodega ei asendatud, nagu tihti juhtus. Nii Ollilast kui Kuokkalas langes „Totlebeni“ suurtükiküla läbi palju mehi, nende hulgas ka mitmed eestlased.

Rannaga paralleelselt ja ainult vähe maad sisemaa poole kulgev tee oli Rajajõe rindeosa ainukeseks ühenduseks tagalaga ja liiklus oli selles elav. Vaenlase vaatluse eest varjas seda mere ja tee vahel kasvav mets. See oli ilus tee, kandes selgeid märke sellest ajast, mil enne Esimest maailmasõda kogu rannik Terijoki ni välja oli olnud Peterburi jõu kama kibi suvituskohaks. Sellest andsid tunnistust mitmed kenad viljad, milledest üks oli kuulunud maalikunstnik Repnile, kes saäl oma viimsed eluaastad oli elanud ja töötanud. Seda maja tunti jätkuvalt selle endise omaniku nime järgi, kuigi 1943.a. kevadel teiste hulgas selle üheks asukaks oli Vallila pataljoni kingsepp.

1943.a. kevadel oli eesti vabatahtlike majutuspaigaks Kuokkala „kanskoulu“ hoone, mis järgmisel talvel pommitabamuse sai ja maha põles. Meid oli arvatud 47. jalaväerügemendi kolmanda pataljoni koosseisu. Ametlikult oli selle üksuse nimi JR 47/III aga kõnekeeles ja poolametlikultki tunti seda üksnes Vallila pataljoni nime all. Seda nime oli kandnud ka sellenimelises Helsingi eeslinnas formeeritud rügemendist, millest aga viis aastat järele ainult see kolmas pataljon. Räägiti küll veel ühest teisest selle rügemendi pataljonist, mis öeldi olevat Sväri rindel, aga kuivõrd need kuuldused paika pidasid jäi meile selgetuks. Igal juhul seisid Vallila III mehe tules parajasti rindeteenistuses Rajajõe, mehitades säälsel n. raudtee rindelõiku. Seepärast algas ka eesti vabatahtlike koolitus rinde lähimas tagalas.

Pataljoni ülemaks oli major Claes Gripenberg, noor intelligentne ja osav ratsaväelane. Asjaolu, et tema ühtlasi oli Soome marssal Gustaf Mannerheimi õepoeg, võis koguni kahtlusele olla mingi side eesti vabatahtlike temale alluvasse üksusse sattumisel, kuigi major Gripenberg seda pärast sõda toimunud usalduslikul jutujamistel eitab.

Tema jutustus asjakäigust kuidas see juhtus, on kirja pandud teoses „Soomepoisid“ (Toronto, Stockholm, Göteborg 1973) koos selle juurde kuuluva eesti vabatahtlike Vallila pataljoni sattumise eellooga. Seepärast ei ole seda siinkohal ka põhjust kordama hakata. Võiks ehk ainult kõrvalmärgusena lisada, et Vallila pataljonis teenis teisi Soo-

me väljapaistvaid perekondadesse kuulujaid. Neist tihedam kokku puutumine oli eesti vabatahtlik pataljoni kantiinis teenivate lotade Else ja Ulla Sommariga, kes meisse sümpatiseerivalt suhtusid. Õekesed olid endise Soome presidendi Per Svinhufvudi tütre tütre. Neist abielus Else hiljem Vallila pataljonis teeninud kapten Alvar Luotosega ja Ulla samas väcosas vännikina teeninud eesti vabatahtliku insener Ants Lahiga.

1943.a. kevadel eestlaste kompaniid veel rindele ei saadetud. Oldi ju ka paljud tulijad ilma igasuguse sõjaväelise väljaõppeta. Jagude kaupa sai aga enamus mehi käia raudtee rindelõigus „vartios“. Kuigi otsest sõjategevust tol ajal Rajajõel harva esines, osutus see koos mõne soome sõduriga sooritatud valveteenistus päris huvitavaks. Seda esijoonest muidugi rindeolukorraga tutvumise mõttes.

Tol ajal mindi raudtee rindelõiku Rajajõe raudteejaamast mööda madalat orgu, mida vaenlase poolt mõnel määral varjas jõearne kaldavall. Kuigi vaenlane pääsis orgu tulistama ja kuigi sellel Valkeasaari raudteejaama kõrgete varemetele otsas istusid täpsusküttid, juhtus 1943.a. kevadel siiski veel võrdlemisi harva, et sellel teel pihta saadi. Sama aasta sügiseks, mil selles lõigus asusid juba eestlastest koosnevad kompaniid, tõusid kaotatud aial aga juba niisugusteks, et mehed koha „Surma oruks“ ristsid. Seepärast tekkis ka Rajajõe raudteejaama ja rinde vahele jooksukraav ning anti kindel käsk, mis keelas väljaspool kaevikut liikumast.

Vaenlase aktiivsuse suurenemist märkas muidugi veel teravamalt rindel. Kaevikut olid saäl kevadel veel kaunis madalad ega olnud neil siis ka veel pidevalt kogu rinde jaoks. Mitmes valvepesasse tuli siis veel üle lageda välja minna. Sügisel ei saanud aga enam keegi karistamatult väljaspool kaevikut käia, mis nüüd ulatusid üle terve rindejoone. Ja kus kaevik oli madalam, saäl langes mehi järjest vene täpsusküttide ohvriks. Kõigest sellest ilmes N. Liidu sõjaline kosumine ja see ei saanud jääda soome sõduri moraalse mõjuta.

1943.a. kevadel ei olnud sellel aga veel midagi viga. Aidates Rajajõe soomlastel valveteenistust pidada, võis ainult konstateerida, et Soome sõdur elas päris mõnuses „korsuses“ ja et nad end ka muudest ebamugavustest palju segada ei lasknud. Kõik rindemehed tundsid end ühise perena ja aukraade vahel väljendus üksnes märkides ja ülesannete erimehuses. Palgapäeval istusid kõik, ohvitserid ja mehed laua äärde, ega tõusnud saält tavaliselt enne kui mängukaartide abil oli selgitatud kelle tasku raadid jäävad. Ka kuulati vahiteenistusest vabal ajal soomekeelseid raadiosaateid Leningradist, kuhu maad oli ju ainult 30 km ümber.

Sügiseks oli olukord siiski muutunud. Suuri vaenlase rünnakuid ei esinenud enam. Kogu meie kompanii ligi kuueküse rindelõiku ajal tegi vaenlane meie rindelõigus ainult kolm üritust vangide hankimise eesmärgil. Kuna sellised üritused osutusid ainukeseks sõjategevuseks, siis tehti nende nurjaajamiseks ka Soome poolel mõningaid ettevalmistusi. Üheks neist oli Soome sõduri komme sineli pääl pussnuga kanda. Vaenlase kombeks öeldi olevat vahipostile ling ümber keha visata ja siis võis pussnoast abi olla. Väidet nimelt, et tänu oma pussile olu mitu meest omade juurde tagasi pääsenud.

Neid vaenlase üritusi teostasid eriuksused. Nii näiteks olid neil viiel venelasel, kes kolmekuningapäeval suure lumetuisuga vange võtma tulid aga seejuures langesid, valgete moondamiskärkide all ainult harilik sõduri pluusid paljal ihul. Hoolimata sellest arvestati, et nende „partio“ oli teel olnud pimedaksminerkust saadik ja et nende liikumiskirusest pärast Rajajõest ületulekut oli olnud üks meeter tunnis. Seepärast oli ka Soome vahipostid nende tulekut raske kuulda ja nende nägemiseks polnud mingeid võimalusi kuna ühe kahetunnise vahetuse jaoks oli valvepostil ainult üks valgustuspadrun.

Tavalised vene sõdurid, keda selliseks „partioetketeks“ ei kasutatud, võtsid rindele ilmselt hoopis kergemalt. Kord kuus oli neil kaevikuis „prasnikud“, mil saält kuuldasid laulu ja naiste kilkamist. Kord tulid nad lõõtspilliga koguni Rajajõe omapoolele kaldale saäl sisse rammitud tankitorje aia taha „kontserti“ andma. Kui Ilmar Talve, kes pärast sõda Juhansonini nime all „reisima läks“, sel ajal vahipostil olnud rannamehest eesti vabatahtlikult küsis, et kas see pillimeest ka tulistas, siis sai ta vastuseks, et „kus ma neid nüüd laskma hakkasin“ kui nad mulle neil ilusasti mängisid.

Mõlema poole esimeste vahepostide vahe oli 50 m ümber ja korsu, kuhu meie koos „Juhansoniga“ just jõulude ajaks sattusime, asus suvaliselt üle Rajajõe viiva raudteetammis sees. Vahemaa selle katusel olevast pesast vaenlase öise valvepostini oli vaevalt 30 m. Päeval nad saäl siiski olla ei saanud, kuna meilepoolel kallas oli veidi kõrgem.

Palju mehi kuutas vaenlane ka kevadiste päevade pikemise tõttu. Neil käis postide ärakutsumine kella ja mitte nii väga kalendri järgi. Seepärast mindigi hommikuäärarusest esilekerkivaid kujusid „ära noppima“. Rajajõe jaamast oli üleväl suuri tahvel diagrammiga iga üksuse saavutustest sel alal. Sama üritas muidugi ka vaenlane. Pääl täpsuskirurite oli sellel veel komme päeval kuulipildujad välja sihtida lasturpesadele kuhu teati öist valveposti tulevat. Kuulipildujast aeg-ajalt öösiti tulistasid võis tabamusi saada. Meie kompaniist langesidki kahel üksteisele järgneval ööl kaks valveposti, kelledest teine oli otse Westminsteri koolingilt tulnud Aldo Kornel. Päeva ajal võis eeloleva maastiku valvamine toimuda ainult periskoopide abil.

(Järgneb)

Salasoo tänab!

Loodan, et need minu tänu sõnad jõuavad kõigini, kes mind mu 80. sünnipäeval meeles pidasid ja väärtuslike kingitustega ning südamlike sõnadega austasid. Kuna neid oli väga palju, ei ole mul võimalik kõigile üksikult tänu öelda.

Nii suusõnal kui ka telegraafi ja kirja teel saadud õnnesoovid ligidalt ja kaugelt ja merede tagant, Kodu-Eestist ja võrastelt randadelt, organisatsioonidelt ja üksikisikult on toetuseks ja rõõmuks eluteel viendal viendikul.

On hea tunne, et nii paljude aastate järele on veel võimalik tänada ja tervitada oma sugulasi, sõpru, tuttavaid ja võraidki. On võimalik, et selleks on kaasa aidanud juba aastaid tagasi omaks võetud elu juhtimõte: vanaks saada, kuid nooreks jääda!

Veel kord kõigile südamliku tänu!

Hugo Salasoo
Lidcombe, Austraalia

Erik Kattemaa 90 a.

Tallinnast pärinev riigi ja omavalitsuse ametnik Erik Kattemaa tähistas oma 90. sünnipäeva Portlandis Oregonis.

Oppinud Tallinna Aleksandri Gümnaasiumis, asusid ta vanemad saält Peterburgi, kus noor Erik õppis mehaanikat, jätkates samaseaduse õpinud, kasutades koduõpetaja abi, kellega oli pärastine sõjaväe prokurör Peeter Kann. Hiljem õppis ta tehnilist joonestamist ja maalimist akad. Benjliki juures. Sooritanud kõpseksamid 1910. a. Troonipärija nimelises gümnaasiumis, siirdus E. Kattemaa sõjaväe, kus 1912. a. lõpetas sõjakooli, mille järele ta komandeeriti Pihkva raudteejaama komandandiks.

Kodumale pääses juubilar tagasi optimeerimise teel 1920. a. asudes tööle Riigi Sadamatehastes varustusametnikuna.

Töö kõrval oli ta Tallinna loomaaia asutaja, tegutses loomakaitse inspektorina 1924-30, oli trammi kontrollör ja liikluse korraldaja 1930-40. Kuulus reservohvitserite organisatsiooni. 1940. a. alates põgenik Saksamaal, kust asus USA-sse Portlandi. Kõrgele vanusele vaatamata on juubilar hääl tervise juures.

Eesti selts ja kirik eesotsas Helmut Kalmi ja ta abikaasa Silviaga tegid juubilarile üllatuse korraldades sünnipäeva kokkutuleku kohalikus Matterhorni restoranis, millest ligi 90 kaasmaalast osa võtsid.

Sakslaste raskusist N. Liidus

Terve rida saksa perekondi Eestis, kes soovivad asuda Lääne-Saksamaale, on poordunud avaliku kirjaga parteijuhla Brežnevi poole. Nende varasemad taotlused, alates 1974. aastast, on korduvalt — kuigi suuliselt — tagasi lükatud. Kirjale on alla kirjutatud ainult taiskasvanud, aga nimekirjas on koos lastega 98 nime. Toonitatakse, et nad peavad elama ebakindlas olukorras. Nende sugulased ja sõbrad kes elavad N. Liidus, ei tohi nende juurde elama asuda, usuelule tehakse raskendusi, ja lapsed ei saa õppida oma keelt.

Osaliselt on väljasõidukeeldu põhjendatud sellega, et osa väljasõidu taotlejad on segaabielsed.

Saksa Punase Risti arvestuste järgi on eeloleval aastal oodata vähemalt kümne tuhande sakslase väljarändamist Nõukogude Liidust Lääne-Saksamaale.

MAJANDUSELU

Rootsi majandus aastavahetusel

1981 läheb ajalukku erakordselt kesise aastana Rootsi majandusele. Konjunktuuri halvenemine, mis algas 1980.a. teisel poolel, on jätkunud ja süvenenud. Nõrgale ekspordil arengule on lisandunud kahanev sisenõudmine. Nii tarbimine kui ka investeeringud on 1981.a. vähenenud. Rahvatulu arvatavasti väheneb 1981.a., olgugi et vaid murdosaga ühest protsendist. Ainult üks kord varem pärast Teist maailmasõda on Rootsi rahvatulu näidanud langust, nimelt 1977.a. See on väike tõrjost, et paljud teisedki tööstusmaad asuvad samas paadis. Lääne-Euroopa kogurahvatulu arvatakse 1981.a. vähenevat umbes ühe protsendiga.

Vaatamata nõrgale nõudmisele on inflatsioon Rootsis jätkuvalt üks tõsisemaid probleeme. Hinnatõusutempo on küll vähe aeglustunud aga on ikkagi veel muretekitavalt kõrge. Elatuskulud arvestatakse 1981.a. tõusvat keskmiselt umbes 12%, võrreldes 14% 1980.a. Üle poole elatuskulude tõusust 1981.a. on tingitud kaudsete maksete tõstmisest, riigi subventsioonide vähendamisest ja kasvikutaseme tõusust. Umbes üks kolmandik tõusust on tingitud importhindade kasvust.

Ühes suhtes on areng olnud Rootsi-le soodne – kaubandusbilans on oluliselt paranenud. Esiastele arvestust kohaselt tohiks see 1981.a. näidata puudujääki 1 ja 2 miljardi krooni võrreldes 10,7 miljardi liigse puudujäägi 1980. Kaubandusbilansi paranemine on täielikult tingitud impordi langusest. Nõrga sisenõudmise tagajärjel on import vähenenud 7%, kuna eksport on jäänud muutumatuks võrreldes 1980.a. Suhe eksport- ja importhindade vahel on arenenud Rootsi-le ebasoodsalt, suurel määral tingituna sellest, et nafta- ja naftasaaduste hinnad on tõusnud tugevalt, nimelt 26%-le võrreldes 1980.a. keskmisega. Importihinnad on tõusnud keskmiselt umbes 13%, eksporthinnad 11,5%.

Ebasoodsalt Rootsi maksebilansi arengule on mõjunud suurenend kasvikuormus välisvõlalt. Kasvikud välisvõlalt on võrreldes 1980.a. tõusnud ligemale 5 miljardi krooniga umbes 11 miljardi kroonile. Jooksev maksebilans, mis peale kauba- ja teenustevahetuse sisaldab ka ühepoolseid transfeere, nagu abi arengumaadele, arvestatakse 1981.a. lõppevat puudujäägi 17,5 miljardi krooni suuruses, võrreldes 22,1 miljardi liigse puudujäägi 1980. Ilmselt on veel pikk tee käia enne kui Rootsi maksebilans on jälle tasakaalus.

Mida on oodata 1982. aastast?

Väljavaated ei paista olevat eriti hääd. Mingit üldise elustandardi tõusu ei ole ette näha. Eratarbimine jääb enam-vähem muutumatuks võrreldes 1981. aastaga, ennustab Konjunktuuri-instituut oma hiljuti avaldatud majandusilmaeats. Prognoos põhineb eeldusel, et elatuskulud 1982 tõusevad läbimisi umbes 8%-ga. Palgad arvatatakse tõusvat ligemale 7%-ga. Reaalpalgad langevad seega umbes ühe %-ga, aga see langus ei too enesega kaasa vastavat eratarbimise langust, arwab Konjunktuuri-instituut, kuna raisikud mõnevõrra vähendavad oma säästmist. Ühis-kondlik tarbimine arvestatakse tõusvat vaid ebaoluliselt võrreldes 2% tõusuga 1981.

Eriti mõtlemapaneev on, et tööstuse investeeringud ei kasva. Konjunktuuri-instituut ennustab, et tööstuse investeeringud 1982. aastal vähenevad 5%-ga pärast 7%-list vähenemist 1981.a. Eriti tugev langus on oodata ehitusinvesteeringus, nimelt 18%, kuna investiveeringud masinatsioone oletatakse langevat vaid 1 ja 2%.

Üks väheheidet alad, kus Konjunktuuri-instituut arvates on soodsast arengut oodata, on eksport. Tänu devalveerimisele ja suhteliselt soodsale tootmis-kulude arengule võib eeldada, et valmiskaupade eksport tõuseb mahuliselt

10%-ga. Toorainete osas nähakse ette ainult 4%-list tõusu ja see vähendab kogueksporti tõusu 8%-le.

Nõudmise kasvule 1982. aastal arvatatakse kaasa aitavat muudatus laosoi-sudes. Pärast ulatuslikku ladude vähen-damist 1981.a. on ettenäha, et laod 1982. aastal jälle näitavad teatavat tõu-su. Rahvatulu ennustatakse 1982.a. tõusvat 1,5%-ga. Umbes pool sellest tõusust oleks tingitud muudatusest lao-seisudes.

Oodatav toodangu kasv on tööpuu-duse vähendamiseks ebaküllaldane. Töötute arv arvatavasti püsib umbes 1981. aasta tasemel, s.t. veidi alla 3% aasta keskmisena. Võrreldes paljude teiste tööstusmaadega on selline tööpuudus madal, aga see on küllaltki kõrge Rootsi olusid arvestades.

Impordi mahtu arvatatakse 1982.a. tõusvat 3 ja 4%-ga. M.h. on ette näha, et naftasaaduste import jälle oluliselt tõu-seb pärast vähenemist 1981. Tingituna soodsast ekspordil arengust paraneb kaubandusbilans veelgi ja on enam-vähem tasakaalus. Mingit maksebilansi paranemist ei ole aga ette näha. Krooni devalveerimise tagajärjel kallineb im-port 10%-ga arvestades rootsi krooni-des ja vastavat tõusu näitavad kasvikud välisvõlalt. Välisvõla kasvikuormust arvestatakse tõusvat umbes 14 miljardi kroonile. Puudujääk maksebilansis tõu-seb seega ligemale 19 miljardi krooni-le.

On põhjust arvata, et Konjunktuuri-instituudi prognoos on mitmes suhtes liiga optimistlik. Kõigepealt on karta, et ekspordil areng ei kujune kaugeltki nii soodsaks kui instituut seda arvab. Instituudi prognoos põhineb eeldusel, et rahvusvaheline konjunktuur 1982. aastal oluliselt paraneb, et maailma-kaubanduse maht selle tagajärjel suure-neb 5%-ga ja et rootsi ettevõtetel õnnestub tagasi võtta osa varem kaotatud turuosi. Hilisemad teated USA-st ja Lääne-Euroopast annavad aga põhjust oletada, et rahvusvaheline konjunktuuri kui ka maailmakaubanduse areng ei kujune nii soodsaks kui instituut on eeldanud. Ühe Statistika Keskasutuse poolt hiljuti avaldatud uurimuse kohaselt on oodata, et ekspordil tõus 1982. aastal piirdub 3 ja 4%-ga.

Ka on karta, et tööstuse investeeringud arenevad veelgi nõrgemalt, kui Konjunktuuri-instituut seda ennustab. Statistika Keskasutuse poolt oktoobris 1981 teostatud ühe ankeetuurimise kohaselt on oodata, et tööstuse investiveeringud 1982.a. langevad mitte vähem kui 10-15% ja on seega madalamad kui kunagi varem viimase 20 aasta kestel.

Kui Konjunktuuri-instituudi prognoos ekspordil ja investeeringute osas on liiga optimistlik siis on ka prognoos rahvatulu arengu kohta liiga kõrge ja tuleb allapoole revideerida. Ei ole sugugi kindel, et rahvatulu 1982.a. üldse ningit kasv näitab. Oodatav nõrk areng tähendab muidugi seda, et tööpuuduse oht kasvab ja see raskendab ka puudulisi saavutada tasakaalu maksebilansis välismaaga.

Selline olukord seab valitsuse majanduspoliitika kujundamisel tuntu-d dilemma ette, kas lõpvendada ohje, et ergutada toodangut ja investeeringuid,

„Teataja“ pilditeosena

Möödunud, 1981. aastal ilmus Teatajat 292 lehekülge, iga lehekülge 875 sm², seega aastakülge üle 1/4 miljoni ruutsentimeetri. Piltide all on olnud kogu lehe mahust 17 %, mis teeb 48 lehekülge ehk 46.000 sm². Piltidest on olnud 180 üksikute isikute näpildid, kus esitatud 140 eri-nimist, grupipilti on olnud ümargusel 200 ja neil on nimeliselt äratoodud 650 isikut. Pääle nende on „Teataja“ eelmise aastakäigu lehekülgedel olnud 100 mitmesugust muud pilti: Ott Paju, Olev Mikiveri, Karin Lutsu jt. illustratsioone, maastikuvõtteid, demonstratsioone, pilti ajaloolistest sündmustest jne. Seega on „Teatajas“ olnud kokku 480 pilti.

Võrdluseks olgu möödunud aasta kõige rohkem tähelepanu äratanud pilditeos ESTO 80, trükiaru 4000 ja müügi-hind 120 kr., ilus ja esinduslik aruanne hästiõnnestunud eestlaste suurpölvadest juulist 1980. Selles on 50 värvilist ja 112 mustvalget pilti. Nii tuleb pildi hinnaks „Teatajas“ keskmiselt 21 ööri ja ESTO koguteoses 75 ööri.

„Teataja“ on hoidnud paremat paaberit eriti ka sellepärast, et pildid oleksid parema kvaliteediga. Piltidel on väga suur osa neid, kes on olnud eestlaste tegevuses aktuaalsed. Kui heidetakse ette eestlasi pagulaslastele loo-situd meie rahvusliku tegevuses, siis ometi „Teataja“ pildimaterjal seda väidet ei kinnita, kuna kaalukas osa esitatuist on kõrgema haridusega eestlased ja seda nii üksikpildidel kui ka grupipildidel.

Grupipildidel on muidugi väga palju eesti noori, kes alles on kas Göteborgi või Stockholm Eesti Algakoolis, suvekududes või skautide-gaidide eas ja kellest palju on juttu ENT lehekülgedel, milline noortelehekülg on olnud pidevalt „Teatajas“.

„Teataja“ aktuaalsemaks kaastööli-seks möödunud aastal on olnud Evald Uustalu, nii pildidel kui tekstis, tänu lehes ilmunud tema mälestustele „Tagurpidi sõudes“, juhtkirjadele aga ka tema nimetamise konsuliks Eesti Vabariigi New Yorgi peakonsulaadis. „Teataja“ mahust on olnud Evald Uustalu käsutuses 8%.

„Teatajas“ on palju tähelepanu pühendatud kirjandusele, kunstile ja muusikale, kus domineerivamaks nimemeks on olnud Eduard Tubin (10 pilti ja 3% lehe mahust), aga ka Neeme Järvi, Mihkel Lüdig, Olav Roots ja Kaljo Raid on väärilikt esindatud. Kultuuri-tegelastest on olnud veel pikemat vaatluse all Johannes Avik dots.Valter Tauli ja Marie Under Helmi Rajamaa kirjutiste searias. Ka ÜENU Arvi Moori mälestustes ja kiriku olukord Konrad Valemil poolt on leidnud pike-malt käsitlemist.

või tõmmata ohjad rohkem pingule, et pidurdada inflatsiooni ja saavutada parem tasakaal maksebilansis. Valikut ei tee kergemaks see, et 1982. aasta sügisel toimunud Riigipäeva valimised. On mõistavat et valitsus sellises olukorras ei soovi tööpuuduse kasvu ja meeleldi sooviks arengut stimuleerida. Võimalused selleks on aga küllaltki piiratud. Suur ja kasvav puudujääk riigieelarves manitseb ettevaatusele väljaminekus.

Selle vastu näib olevat krediidipoliitika leevendamine praeguses olukorras olevat niiaasti võimalik kui ka soovitatav. Kasvikumäärade välismaal ja rahvusvahelisel kapitaliturul on langemas ja see avab võimaluse alandada neid ka Rootsis. See mõjuks ergutavalt investeerimistahetele ja pidurdaks hindade tõusu. Arvestatakse, et kasviku alandamine ühe protsendiga aeglustab hinnatõusu poole protsendiga. Ei ole ehk liiga julge ennustada, et kasvikumäärad 1982.a. oluliselt langevad. Riigipanga diskonto alandamist võib oodata juba lähemate kuude kestel.

Erich Moor

ADVOKATFIRMAN ERVIN PANG AB

Wahrendorffsgatan 8, S-111 47 Stockholm, Sweden
tel.: 08/ 21 80 50 või 21 70 30

O T S I B

seaduslikke või testamataarseid pärijaid alljärgnevatele eesti soost isikutele:

Gross, Märt	Oidekivi, Vasili
Grossberg, Mari	Rosenthal, Edit
Holland, Johan	Ross, Eduard
Härm, Jüri	Rossmann, Paul
Kartau, Julia	Rätsep, Mihkel
Keernik, Adolf	Seglin, Eedert
Koppel, Karl	Simsivart, Jüri
Kabi, Johannes	Soosaar, Tõnis
Kümmel, Sergei	Tilk, Jaan
Leisman, Mareta	Tiss-Teesaar, Hans
Lobjak. (Hans) Jakob	Tomson, Albert
Luckman, Aleksander	Truve, Villem
Männik, Jaan	Unt, Alma
Oberg, Ludvig	Weizenberg, Emma

Teatada: advokaat Ervin Pang, jur. kand. Ethel Pang või sekretär Inga-Brita Larsson.

Advokaadifirma võtab juriidilisi asjaajamisi Rootsis ja teistes maades eesti, rootsi, inglise ja saksa keeltes.

* * *

Uue osana on „Teatajas“ startinud möödunud aastal majandusliku elu erinurk, kus põhiliselt kaastööliks on olnud Erich Moor. Nii on „Teataja“ väärtusliku tekstiosa juures kujunenud ka oluliseks pilditeose eestlaste aktuaalsest tegevusest ja sellisena ajalooli-seks materjali koguks.

A.M.

Aleksander Milits 50 a.

19. jaan. sai 50 a. ajakirjanik ja Stockholm Eesti Ühingu lähiraadio juhataja Alex Milits. Militsat võib iseloomustada kui erakordselt dünaamilist isikut, nii oma senises elukäigus kui ka tegevuses. Ta sündis Pankjavisas, käis koolis Petseris, Tartus, Värmlandis ja Lundi Ülikoolis, mille ta lõpetas 1957. a. soome-ugri ja slaavi keelte ning võrdlema keeleteaduse alal.

Pagulusperioodil oli ta aastaid Nõuk. Vene opositsiooniliikumise solidaarist NTS esindajaks Skandinaavias, võitis osa vastakutsuõnoidest kommunistliku noorse maailmalidude kokutulekul Viinis ja Helsingis ning arendas koostööd N. Venest arähipanud isikute ja mitmet laadi vastupanuliikumise gruppidega läänes. Varustas sellest tegevusest saadud materjalidega nii

rootsi kui ka paljude teiste euroopa made ajakirjandust, samuti raadio ja TV-jaamu.

Ta on praegu tõlkebüroo omanik ja kuulub Rootsi Kirjanike Liitu. Tema saadet ilmunud teostest võiks nimetada: „Tro och makt i Sovjet“ (tõlgitud ka norra keelde), „Röster från Öster“ (ka taani keeles), romaanimitoloogiat „Peter, barn av ett krig“, ning eriala raamatud nagu: Svenska och främmande ord ja Engelsk-svensk ordbok i maskinteknik.. Ta on Stockholm Eesti Ühingu esimees.

Alex Militsat on alati eriti huvitanud informatsioonivahenduse see ala, mis on seotud raadioga ja TV-ga. Olles kaastööline Radjo Liberty'le Münchenis ja NTS raadiosaadetele Saksaamaal ning mitmetele Euroopa raadio- ja TV-jaamadele on ta pühendunud eesti ja baltialaseid saateid koostada ka rootsi raadiote ja TV-le. Kontaktid selle sektoriga ei ole teatavasti kerged ja pingutus-jätkuvad siin praegugi.

Hoopis vabamad avaldamisvõimalused oma pulbitsevale energiale sai ta aga Stockholm lähiraadio raamides, kus Stockholm Eesti Ühing oma saatetega alustas 4. veebr. 1980.

A.H.

ROOTSI MAJANDUSE ARENG ARVUDES

	1981 Miljardit krooni	1980	1981	1982
		Kasvutempo protsentides püsivalt hindades		
<u>Pakkumine</u>				
Rahvatulu	572,1	1,4	-0,4	1,5
Import, kaasaarvatud teenused	175,1	1,4	-7,3	3,6
Summa pakkumine	747,2	1,4	-2,1	2,0
<u>Nõudmine</u>				
Bruttoinvesteeringud sellest	110,8	2,8	-4,9	-3,6
ettevõtted	65,9	5,4	-4,8	-2,3
tööstus	20	18,5	-7,4	-5,0
riik	4,7	-6,1	-11,7	-10,0
omavalitsused	13,8	4,4	-1,3	-5,3
elamute ehitus	26,4	-3,5	-5,8	-5,1
Investeeringud ladudes	0,1	.	.	.
Eratarbimine	292,4	-0,2	-1,6	0
Ühis-kondlik tarbimine	171,9	2,7	1,9	0,5
Eksport kaasaarvatud teenused	172,0	-2,4	-0,1	7,6
Summa nõudmine	747,2	1,4	-2,1	2,0
Maksebilansi puudujääk miljardit kr.		-22,1	-17,5	-18,9

Allikas: Konjunktuuri-instituut, Konjunktuuri-lähet hõsten 1981.

ent

Address: c/o „Teataja”, Arsenslg. 1, III, Sthlm
Kasitöö naata aadressil:
Box 16 323, 103 26 Stockholm
Telefon: 20 70 61

Nr. 115

Jaanuar 1982

OTSE organiseerijad (vasakult): Epp Kiviaed, Mart Kikerpuu, Alar Laas, Peeter Paljak, Heinar Valk, Tanel Moora ja Aino Lepik

(Foto: Peeter Mihkla)

OTSE tuleb!

Noorte suurürituse OTSE eeltööd jätkuvad

Teatavasti toimub eesti noorte suurüritus OTSE 20.–23. maini Stokholmis. Juba on avatud postüüri numbriga 465 47 72–5 Förningen OTSE kulu võetakse lahkelt vastu toetusi.

Kunstinäitusest huvitatud:
Võtke kontakt Mart Kikerpuuga!
Tel. 0753/872 15

OTSE raamkava on täiendatud:
Neljap., 20. mail

12.00 Kunstinäituse avamine
Eesti Majas.
14.00 OTSE avamine – OTSE
esimees Peeter Paljak.
14.15 OTSE Laudkonna vestlus
Eesti Majas. Teemad:

1. Eestiga kontaktipidamine.
2. Kuidas arendada kontakte vanade ja
uute eesti pagulaste vahel.
19.30 OTSE kõrts. Rikkalik ees-
kava, võistlused, suupisted
ja palju muud.

Reedel, 21. mail

Eriksdalshallen; T-jaam:
Skanstull

9.00 Spordivõistlused kolmel
alal:

Võrkpall – 6 mängijat
Korvpall – 5 mängijat
Sisebandy – 5 mängijat.
Badminton singel.

Igas võistkonnas peab olema vähe-
malt kaks naismängijat.

Kaks vanusegruppi:
10–16 a. ning 17 ja vanemad.

Registreerida hiljemalt 30. märtsi-
siks:

Tanel Moora
Hägerstensvägen 150, 1/2 tr.
126 53 Hägersten
tel. 08/19 54 30

15.00 Kirjanduse ja muusika päl-
lelduna. Kavas on laulu ja
luulet.

18.00 OTSE Disco kavas on disco,
film, võistlused ja palju
muud.

Discojockey. Tiina Enson.
19.30 OTSE kõrts. Rikkalik ees-
kava, võistlused suupisted
ja palju muud.

Laupäeval, 22. mail

12.00 Poliitiline manifestatsioon.

14.00 Jalgpallivõistlus Öster-
malmi spordiväljakul;
T-jaam: Stadion.
Mängivad eestlased ja lät-
lased.

Stokholmi Eesti Osakonna 20.
aasta juubelilall

toimub OTSE ürituse ajal laup.,
22. mail kell 19.00 Sheratoni Ho-
telli Silversalen'is ja S:t Eriks Sale-
nis.

Menüü:

Tervitusjook. – Eeltoit. –
Soetoit ja kohvi.

Eeskava ja tants.
„Nachspiel” OTSE kõrtsis.

Hind 150 kr. Registreerida OTSE
postüüriole: 465 47 72–5 För-
ningen OTSE.

Pühapäeval, 23. mail

12.00 Picknic.

Jõuluevangelium Göteborgi Eesti Kooli jõulupeol. Esitavad (vasakult): Peter Avasalu, Martin Rebas, Mati Ööpik, Karin Mägi ja Friedrich Meius

(Foto: O. Kopler)

Kauaoodatud silmapilk: Jõuluvana (Evald Soomägi) jagab kingitusi Göteborgi Eesti Kooli jõulupeol 20. det.
(Foto: O. Kopler)

Kes? Kus?

* Eva Uustal, revisor Rein Uus-
tali tütar, Stokholmist ja Thomas
Pettersson Linköpingist kihlusid
vana-aasta õhtul Tännäsis Jämt-
landis.

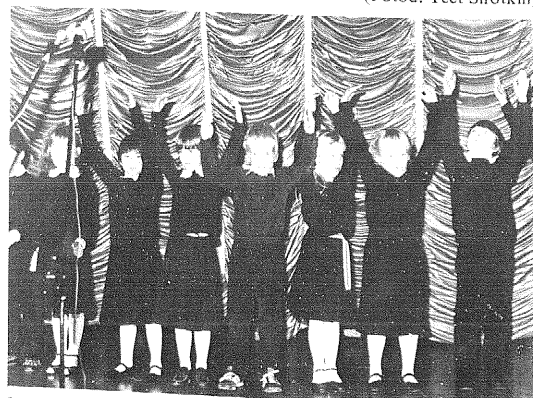
* Göteborgi eesti koguduse õpe-
tajal Jaak Reesalul ja tema abika-
sal Ragnhildil sündis 4. jaanuaril
Mõndalis tütar.

Kus ööbida Stokholmis
OTSE ajal?

Informatsiooni annab:
Piret Kaamon-Lepisk
Dorpatvägen 23
122 37 Enskede
Tel. 08/39 68 22.

Pilte Stokholmi Eesti Algkooli jõulupeolt

(Fotod: Teet Sirotkin)

Osa 1. klassi õpilasi esinemas. Vasakult: Fredrik Peterhoff, Sara Ström, Maria Lidbeck, Katarina Luiga, Jüri Luik, Paula Palk, Caroline Küttim, Reijo Jamoul

Stseen näidendist, milline ettekantud Upsala Eesti Kodus, Sophia Reio, Pia Boberg, Olev Reio, Jakob Beijer, Martin Vink, Susan Boberg (Foto: Eero Paldrok)

Rikkalik müügilaud Alide ja Helga Nõu (Foto: Eero Paldrok)

Seminar sisserännuküsimis

Rootsi Haridusministeeriumi juures alustas hiljuti tegevust Keele- ja Kultuuripärandikomitee Kooliülevahtsuse endise peadirektori Birgitta Ulvhammari juhtimisel. 17. dets. korraldati sisserännuküsimis-ri juures olevale nõudandvale kogule ühepäevane seminar, millest osa võttis ka kooliminister Ulla Tillander.

Rootsi riigipäev märas 1975. a. kindlaks sihtjooned sisseränna- ja minoriteedipoliitikale. Eesmärgid sellele poliitikale on kokku võetud kolmes mõistes: võrdsus, valikuvabadus ja koostöö. Ka komitee lähtub kolmest mõistest: kultuuripärand, keel ja et sisserändaja on ühiskonnale kasulik.

B. Ulvhammar leidis, et kultuur on kui jäämägi meres, millest ainult väike osa välja paistab. Religioon ja ka näiteks riietus ja söögi-

Rein Tarmet

Stokholmi Eesti Osakonna maapäev ja maapäevapidu

Maapäev koos maapäevapeoga toimub laup., 13. veebr. Rukletis, Hollandargatan 28, T-jaam Råd-mangatan.

Maapäev algab kell 18.00.

Päale seda toimub pidu. Pakutakse veini ja juustu. Baar on avatud.

Registreerida hiljemalt 8. veebruariks.

Sissemaksta 25 kr. postižirole 65 82 90-2, Estlands nation, Stockholm.

kombed kuuluvad kultuuri alla. Mis juhtub kui eri kultuurimustrid kohtuvad? Kui suur on siis valikuvabadus rootsi ühiskonnas? Siinne seadusandlus tõnab teatavalt piirid valikuvabadusele. On keelatud laste abiolu, on läbi viidud sugupoolte võrdsus jne. Teistel aladel puudub seadusandlus, aga ka siin on piirid määratletud aitiüldide läbi.

Kultuuripärand ja keel kuuluvad kokku. Rootsis esineb 160 eri keelt ja on tegevuses 57 kodukeeleõpetamisgruppi. Mis on keel, kodukeel ja emakeel? (Ema on

Jõulud Upsalas

Jõulud Upsalas algavad ikka Skautlike Noorte Sõprade Seltsi jõululaadaga juba detsembril alguses. Sellele järgnes pensionäride ühingu jõulupuu detsembril keskel ning lõpupunktiiks kujunes jõuluõhtu jumalateenistus. Kõik hästiõnnestunud ja osavõturohked.

Jõululaat — „Jõuluöö ime“

Rikkalik loterii, müügilaud jõulukinkideks, einelaud hapukapsaste ja kookide-kohviga oli tõmmatud kokku täismaja. Kohaletunuid tervitas seltsi esinaine Helga Paldrok ja eriti lastenäidendi „Jõuluöö ime“ tegijaid ning tegelasi. Sigrid Põdruse poolt kohandatud näidendi lavaletomise eest olid hoolitsenud näitejuhid Helve Paju ja Marje Ounapuu, kulliside tegijad Jaan ja Evi Orvet, rekvisiidid olid Eero Paldrokilt ja tehnilist abi olid lahkesti annud Enn ja Nikolai Maripuu. Tegelased kavalhe järgi: Kristiina Hellström, Meelis Tüür, Katrin ja Martin Vink, Malena ja Jakob Beijer, Olev ja Sophia Reio, Susan ja Pia Boberg. Aplaus oli rikkalik, nagu selisel puhul ikka.

Jõulupuu — jõululaud

On tavaks kujunenud, et virgad Pensionäride Ühingu perenaised väsimatu Salme Talivere juhtimisel hoolitsevad et jõululaual oleksid eesti jõulutoidud, nii ka tänävu. Ühingu esinaine Helene Laadi tervitas, abiraost Voldemar Takkel pidas jõulukõne, Helga Nõu kullisena luges oma käsikirjast jõulujuutu ja Mihkel Martsoo jutustas jõulumälestusi. Hubane koosviibimine kestis mitu tundi hiljuti remonteeritud ja jõuluks kaunistatud Eesti Kodus.

Jõulukirik

Jõulujumalateenistusel on kombeks Upsalas rakendada tege-lastena palju ilmalikke lisaks õpetajale ja organistile, kelledeks olid Voldemar Takkel ja Enn Maripuu. Lisaks neile laulis koguduse traditsiooniline jõulusolist Ülo Raiend ja evangeeliumi lugemisel oli rakendatud Nõude pere: Enn, Helga ja Liia.

soomlane, isa Paraguaist, kodus räägitakse inglise keelt — mis on lapse emakeel?) On tehtud ettepanek uueks seaduseks, et kodukeele õpetamine algaks juba eelkoolialastele, 5-6 aastastele. Ilma kodukeele õpetuseta on oht, et keeli segatakse kui lapsed eri keeltega kohtuvad. Ka võib kaduma minna lapse kuuluvus oma rahvusrühpa.

Kooliülevahtsuse esitab eeloleval sügisel uued kavad kodukeele õpetamiseks. Kellel on vaja, kellel on õigus saada, kes tahab kodukeele õpetamist? Eestikeele osas siin toonitatakse, et meile ainuüksi kodukeele õpetamistest on vähe. Meil tegutsevad juba pikemat aega oma koolid, mis peavad ka tulevikuks püsima.

Kooliminister toonitas, et tuleb vältida diskrimineerimist ja rassitlike tendentside, mida esinenud teistes maades, näiteks Inglismaal. Tuleb luua arusaamist rootsi ühiskonna ja minoriteetide vahel, et osata olla koos ja sellel läbi luua multikultuurne ühiskond, millest on kõigile kasu.

Rein Tarmet

Armast

Elmar Heinrich Käige't

* 23.7.1901 Pärnemaal
+ 31.12.1981 Norrköpingis

Mälestavad sügavas leinas

abikaasa
tütar lastega

Matusetalitus on toimunud

EELK Göteborgi ja
Lääne-Rootsi kogudus

Teenib Jaak P. Reesalu

ALINGSÅS

Organist Per-Gösta Strömberg

Laup., 13. veebr. kell 15.00

Eesti Vabariigi 64. aastapäeva jumalateenistus Kogudusemajas koos järgneva koosviibimisega samas. Laululehed.

Koguduse piiblitunnid on enne jumalateenistust kell 13.30.

BORÅS

Boråsist S:t Caroli kirikus

Orelil E. Holmgren

Laup., 23. jaan. kell 15.00.

Jumalateenistus. Lauluraamatud.

Laup., 20. veebr. kell 15.00. Eesti Vabariigi 64. aastapäeva jumalateenistus. Laululehed.

Piiblitunnid enne jumalateenistust kell 13.30.

HALMSTAD

S:t Olaus Petri kirikus

Orelil Sven Vikström

Pühap., 24. jaan. kell 14.00.

Jumalateenistus. Lauluraamatud.

Pühap., 14. veebr. kell 14.00. Eesti Vabariigi 64. aastapäeva jumalateenistus. Laululehed.

GÖTEBORGE

Göteborgi Kristine kirikus

Organist Per-Gösta Strömberg

Pühap., 7. veebr. kell 14.00

Küünlapäeva jumalateenistus armulauga. Lauluraamatud.

Pühap., 21. veebr. kell 14.00

Eesti Vabariigi 64. aastapäeva jumalateenistus. Solist Hilja Ivalo. Laululehed. Koosviibimine Toomkiriku kogudusemajas Kyrkogatan 28.

Koguduse piiblitunnid Koguduse ruumes Drottningatan 27 igal pühapäeval jumalateenistuse pühapäeval kell 12.00.

Koguduse õpetaja on kättesaadav telefonidel 031/11 81 56 (Koguduse kantseleis pühapäevadel esmas- ja kolmapäeval kell 12.00–14.00) või kodus 031/44 41 40.

Göteborgi Eesti Mängukool

alustab kevadperioodi tegevust laup., 23. jaan. kell 11.00 endises kohas Helleforsgatan 1. Kõik eelkoolialised lapsed teretulemast.

Vaikselt uinus minu
unustamatu armas abikaasa

Elly Peterson

sünd. 4. mail 1907 Vologdas
surn. 25. dets. 1981 Stokholmis

Sügavas leinas

Ernst

Matusetalitus toimub neljapäev. 28. jaan. kell 13.30 Hoppet's kabelis Metsakalmistul.

Armast

Elly Peterson'i

mälestavad leinas ja
avaldavad tema abikaasale
südamest kaastunnet

Raimond Kolk
Johannes Mikkelsen
Bernhard Mäelo
Eva Puura

Mu kallis vanatädi

Linda Oja-Sõueauk

Mälestab

Leili Sarapuu
perekonnaga Tallinnas

„Siis kui valgust on vähe,
piisab küünlapi tules.
Kaugeisse päevisse lähed,
möödunud aegadest tuled.
Jäätund südameid sulatad,
Leegi, kus vaja, taas ulatad.“

Meie kallis tädi

Linda Oja-Sõueauk

* 17.01.1883 Võrumaal
+ 28.12.1981 Göteborgis

Mälestavad

Marta Kleemeier

Känepis

Elfriede Tartu

Tartus

Aino Raudsepp

Tallinnas

Auli Mürk

Võrus

Lutsude ja Ojade

suguvõsa

Tartumaal ning Võrumaal

Leinateateid

Linda Oja-Sõueauk suri 28. dets. Göteborgis. Ta oli sünd. 17. jaan. 1883 Võrumaal.

Laine Pitka suri 29. nov. Göteborgis. Ta oli sünd. 18. juulil 1936 Eestis.

STOKHOLM

EELK Stokholmi Peapiiskoplik Kogudus

Jumalateenistused Jakob kirikus
Teenib õp. Urban Wilund

Pühap., 24. jaan. kell 14.00.

Pühap., 31. jaan. kell 14.00.

Pühap., 7. veebr. kell 14.00.
Armulaud.

Pühap., 14. veebr. kell 14.00.

EV aastapäeva jumalateenistus
kolmap., 24. veebr. kell 18.00.
Teenib peapiiskop Konrad Veem.

Eesti Kultuuri Koondised registreeritud üritused

Kolmap., 27. jaan. kl. 17.00
Eesti Komitee Naissektsooni
koosviibimine koos külalistega
Eesti Majas. Eduard Ole loomingu
kõneleb Ervin Pütsep.

Laup., 30. jaan. kell 16.00
EKK korraldusel Kuningliku Muusika
Akadeemia suures saalis Kaljo
Raidi helitööde kontsert.

Laup., 6. veebr. Juhan Nõm-
miku joonistuste näituse avamine
Eesti Majas EKK korraldusel.

Laup., 6. veebr. kl. 15.00 toi-
mub Eesti Majas REE Naisringi
10. aastapäeva koosviibimine

Kolmap., 10. veebr. kell 17.00
Eesti Komitee Naissektsooni
koosviibimine koos külalistega
Eesti Majas. Salme Raatma kõne-
leb lasteraamatuist.

Laup., 13. veebr. kl. 15.00
Soomepoiste Jalaväerügement 200
SÜ Aastakoosolek Eesti Majas. Sa-

mas kl. 18.00 koosviibimine ja õh-
tusöök koos külalistega.

Pühap., 14. veebr. ja esmasp.
15. veebr. ABF-i Z-saalis Lensi
Rõmmeri dramatiseering „Armas-
tuse tähistel“, A.H. Tammsaare
romaan „Ma armastasin sakslast“
ainetel.

Pühap., 21. veebr. pääle Va-
bariigi Aastapäeva aktust alates
kella 15.00 korraldab Eesti Maja
Klubi koos Eesti Majaga kohvi-
laua Eesti Majas.

Pühap., 28. veebr. kl. 14.00
toimub Eesti Kultuuri Koondise
20. aastapäeva kontsert-aktus
koos EKK Kultuuriühinna ning
Els Vaaran-Kaljoti ja Ella-Maria
ja Priit Hallapi stipendiumide väl-
jaandmisega Eesti Majas. Kohvi-
laud.

Kolmap., 10. märtsil kl. 17.00
Eesti Komitee Naissektsooni
koosviibimine koos külalistega
Eesti Majas. Rudolf Jalakas kõne-
leb Rootsi majandusest.

Reedel, 12. märtsil korraldab
EKK kirjandusõhtu Eesti Majas.

Reedel, 26. märtsil kl. 19.00 ja
laup., 27. märtsil kl. 13.00 tähis-
tab „Kassari“ oma 25. a. juubelit
esinemistega ABF-i Z-saalis.

Laup., 27. märtsil EKK Noor-
tetoimkonna korraldusel mitme-
kesise eeskava, õhtusöögi ja tant-
suuga pidu „Kukerpall“ restoran
Tirolen'is Gröna Lundis.

Pühap., 28. märtsil kl. 14.00
toimub Stokholmi Eesti Algkooli
kevadpidu Skanstulli Gümnaasiumi
aulas. Bohusgatan 24–26.

Eesti Vabariigi aastapäeva aktus Stokholmis

Eesti Vabariigi 64. aasta-
päeva pidulik kontsertaktus
peetakse pühap., 21. veebr.
kell 13.00 Stokholmi Kont-
sertmaja suures saalis. Aktus
korraldab Eesti Rahvusfond
koostöös teiste eesti organi-
satsioonidega. Aukülalisteks
on Vabadusristi kavalerid abi-
kaasadega.

Pääsmete eelmüük aktusele al-
gab veebruaril algul Eesti Rahvus-
fondi büroos Eesti Majas, Walling.
34, II. Tel. 21 81 18.

Tekstiilkunsti näitus

Reedel, 15. jaan. avati Eesti
Majas Kalli Klementi tekstiilkun-
stinäitus, mis toimub Eesti Kultu-
ri Koondise korraldusel. Näitus
jaab avatuks kaheks nädalaks.

Külastusajad: esmasp., teisip.,
kolmap. kl. 9–17, neljap. kl. 9–
18 ja reedeti kl. 9–16.

Eesti Teaduslik Selts Rootsis ettekankekoosolekud

ETSR alustab 1982. aasta tege-
vust ettekankekoosolekuga es-
masp., 25. jaanuaril kell 18.00
EÜS-i ruumides Regeringsgatan
80, kus International Foundation
for Science' (IFS) direktor **Hans
Sarap** kõneleb organisatsiooni
ülesehitusest ja tegevusest. IFS on
rahvusvaheline organisatsioon sek-
retariaadiga Rootsis, mille ülesan-
deks on toetada arengumaade
teadlasi, kes töötavad oma maal.
Pärast ettekankekoosolekut
ETSR aastapeakoosolek.

Järgmine ettekankekoosolek
toimub esmasp., 15. veebr. kell
18.00 samuti EÜS-i ruumides, kus
Stokholmi Tehnikaülikooli uue
õppetooli Träteknologi esimene
täitja professor **Endel Saarman**
kõneleb teemal „Puit – materjal,
mis talub konkurentsi“.

Etnograafilise Huviringi kursus

Ajakirja „Triinu“ Etnograafilise
Huviringi korraldusel toimub
rahvairiite juurdekuuluvate sõlm-
koeliste esemete, sukkade, mütsi-
de, kinnaste jm. kudumiskursus.
Algus teisip., 26. jaan. kell 17.00
Eesti Majas. Registreerimine vaja-
lik tel. 716 49 45.

Erna Klemmer

Kaljo Raidi helitööde kontsert

Laup., 30. jaan. kl. 16.00 tähis-
tatakse Kaljo Raidi 60. sünnipäeva
Kuningliku Muusikaakadeemia
suures saalis, Stallgatan 9, Blasie-
holmenil.

Läbilõikega Kaljo Raidi heli-
loomingust esinevad kolm koori ja
arvukad solistid.

* Gaider Astrid Mölder tähistas
9. jaan. Stokkunds Stokholmi
lähedal oma 50. sünnipäeva.

* Hambaarst Maret Paljak, sünd.
Rajamaa tähistas 7. jaan Stokhol-
mis oma 50. sünnipäeva.

NORRMALMS

VIDEO • BILD • LJUD

Citybutik: Sveavägen 68, tel. 20 21 20
Söderbutik: Svandammsplan 2, tel. 45 13 00

Eesti Komitee Naissektsoon

Kultuuriõhtud

Stokholmi Eesti Majas
Wallingatan 34, I.

Uue aasta esimene kokkutulek
toimub kolmap., 27. jaan. kell
17.00. Ervin Pütsep kõneleb tee-
mal „Kahara pihlaka juurest suu-
rele maantele. Eduard Ole elust
ja loominguist.“

Kolmap., 10. veebr. kell 17.00
küline Soomest **Salme Raatma-
Rosenstein** peab ettekande „Laps
raamatust ja lasteraamat. Mõtteid
lapse kujutusest kirjanduses meil
ja mujal.“

Kolmap., 10. märtsil kell 17.00
räägib **Rudolf Jalakas** „Mis juhtub
Rootsi majandusega?“

Kolmap., 14. apr. kell 17.00
toimub kevade viimane kultuuri-
õhtu. Kavas sõnalis-muusikaline
ettekande, mille peab **Hilma Ne-
rep-Mossin** teemal „Mõnda eesti
klaverimuusikast“.

Registreerimine vajalik hilje-
malt kaks päeva enne koosviibi-
mist. Helistada tel. 86 32 20 Asta
Sagim või 48 68 58 Siiri Kandre.

Vet-arst Vladimir Löökene 80 a

1. veebr. tähistab Lundis oma
80. sünnipäeva veterinaar-arst
Vladimir Löökene, kes on sündi-
nud Sangaste vallas taluperemehe
pojana. Lõpetas 1926. a. Tartus
Õhtugümnaasiumi ja astus samal
aastal T.Ü. loomaarstiteaduskonda,
mille lõpetas 1932. a. 1933. a.
nimetati ta Haapsalu linna vet.-ar-
stiks ning linna tapamaja juhata-
jaks, kus töötas kuni kodumaalt
lahkumiseni Rootsi 1944. a. Root-
sis lõpetas erialakursused Stokhol-
mi vet.-ülikooli juures ja asus tööle
veiste konsultiku seemenduse ja
steriliseerimisalal Lundis. Võtab
aktiivselt osa Lundi eestlaste orga-
nisatsioonide elust. Akadeemiliselt
kuulub korp! Frat. Tartuensise
liikmeskonda selle asutamisel
pääle 1929. a.

H. Riispere

* Dr. med. **Jaan Novek**, ülem-
arst Löwenströmska haiglas, tä-
histab 21. jaan. oma 60 a. sünni-
päeva Täbys.

* Insener **Tõnis Raamot** tähistas
6. jaanuaril New Jerseys USA-s
oma 50. sünnipäeva.

* **Jan Mets**, sotsionoom on aja-
kirjanikuks sotsionoomide ameti-
ühingu ajakirja Socionomeni juu-
res.

Tellige „Teataja“ 1982

PIKENDAGE OMA TELLIMINE KOHE

- TEATAJA alustab 1982. a. oma 39. aastakaiku. Leht ilmub ka 1982. a. 24 numbrit, iga number vähemalt 12 lk.
 - TEATAJA annab ulatusliku ülevaate sellest, mis toimub eestlaste elus Rootsis ja ülemaailmselt. TEATAJAL on oma noorteleheküljed, rootsikeelsed lisad, eriliseks valitud organisatsioonidele, eesti kultuurile, vastupanuliikumisele kodumaal ja kõigile aktuaalsetele probleemidele.
 - TEATAJAS kirjutas eelmisel aastal üle 100 kaastöölise kogu maailmast. TEATAJA kultuurileheküljed ja välispoliitilised ülevaated on leidnud üldist tunnustust.
- Organiseeritud eestlase säilumine vabas maailmas on mõeldamatu ilma vaba eestikeelse ajakirjanduseta. Viimastel aastatel on Nõukogude võimud koos oma abilisest kordavalt üritanud TEATAJA likvideerimist. TEATAJA tellimisega kindlustame lehe säilumise.

TELLIMISHINNAD 1982. A.

	12 kuud	6 kuud	3 kuud
Rootsis, Soomes, Taanis, Norras Rkr.	100:–	55:–	30:–
Teistes maades	Rkr. 120:–	65:–	35:–
	Doll. 30:–	16:–	9:–
Õhupostiga USA-s ja Kanadas	Rkr. 130:–	70:–	40:–
	Doll. 32:–	17:–	10:–
Austraalias	Rkr. 150:–	80:–	45:–
	Doll. 37:–	20:–	11:–
Teistes ülemeremaades	Rkr. 140:–	75:–	42:–
	Doll. 35:–	18:–	10,50

TEATAJA talitus: Arsenalsgatan 1, III. Tel. 20 70 61.

Postiaadress: Box 16 323, 103 26 Stockholm 16.

Postgiro 5 37 51–4.

Pank: Svenska Handelsbanken, Stockholm, pankgiro
144–3779.

SAATKE OMA TELLIMISSUMMA 1982. A. KOHTA KOHE

KEHTIB AINULT 1. VEEBRUARINI 1982

Kõigile ELHÜ Hoiukonto omanikele

Kasutage suurt soodustust Teataja tellimisel

- Selle soodustusega saate aastatellimise Kr. 50:– eest.
- Pooleaastatellimise Kr. 5:– eest.
- Kogu tellimishind (Kr. 100:–, pooleaastas Kr. 55:–) tuleb aga saata lehele.

Eesti Laenu-Hoiu Ühiseuse liikmetele on ka tänava kofaklatud tellimisoodustus „Teataja“ tellimisel nendele liikmetele-hoiukonto omanikele, kel 31. detsembril 1981 oli Stokholmis Sparbankeni hoiuarvel vähemalt 5000 krooni (leikkonna kohta saab ainult üks perekonnaliikmest soodustust). Soodustus on kr. 50:– suurune ja see arvestatakse hoiukonto omaniku kasuks, kui alloleva kupongi täidetult saadate Eesti Laenu-Hoiu Ühiseusele hiljemalt 1. veebruariks. Kupongile tuleb lisada vastava tellimissumma sisemaksu kviitung kas originaalis või fotostaatkoopias.

Saata: Eesti Laenu-Hoiu Ühiseusele, Box 16 318, 103 26 Stockholm.

„Teataja“ tellija nimi.....
Täielik isikunumber.....
Hoiukonto nr.....
Tänav.....
Postinumber.....
Koht.....
„Teataja“ tellimiste eest tasutud kr.....
Lisat: posti või talituse kviitung:.....